

Öppen utfrågning om
Finanspolitiska rådets rapport 2016

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-87541-60-5
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2016

Förord

Finansutskottet bjöd den 24 maj 2016 in till en öppen utfrågning i riksdagen om Finanspolitiska rådets rapport 2016 med finansminister Magdalena Andersson och företrädare för Finanspolitiska rådet. I rapporten redovisas programmet, en stenografisk utskrift som gjordes vid utfrågningen och de bilder som visades av föredragshållarna under deras presentationer.

Program för finansutskottets öppna utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2016

Datum: Tisdagen den 24 maj 2016

Tid: 09.00-11.30

Plats: Förstakammarsalen

Inbjudna:

Magdalena Andersson, Finansminister

John Hassler, Finanspolitiska rådets ordförande

Oskar Nordström Skans, ledamot i Finanspolitiska rådet

09.00 Finansutskottets ordförande Fredrik Olovsson inleder.

Presentation av rapporten av professor John Hassler,
Finanspolitiska rådets ordförande.

09.15 Finansminister Magdalena Andersson ger regeringens syn på
rapporten.

09.30 Frågor från finansutskottets ledamöter

11.30 Finansutskottets vice ordförande Ulf KristerSSon avslutar.

Stenografisk utskrift från den öppna utfrågningen

Ordföranden: Klockan är 9.00 och finansutskottets öppna utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport är därmed inledd. Jag vill börja med att hälsa John Hassler och Oskar Nordström Skans från Finanspolitiska rådet hjärtligt välkomna liksom finansminister Magdalena Andersson.

Den här övningen kommer att gå till på det viset att vi först får lyssna till John Hassler som föredrar rapporten. Sedan får finansministern en möjlighet att kommentera den innan ledamöterna i utskottet får en möjlighet att ställa frågor. Hela denna övning ska vara över till kl. 11.30.

Ni är alla hjärtligt välkomna hit. Jag börjar med att ge ordet till John Hassler, varsågod.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Tack så mycket för att jag fick komma hit.

Finanspolitiska rådet är en del av det finanspolitiska ramverket. Vi består av oberoende forskare och experter, och vi gör arbetet vid sidan av våra ordinarie jobb eller annan verksamhet. Trots att vi är ganska få har vi en ganska bred sammansättning. Vi består av tre kvinnor och tre män. Vi har kompetens inom många områden. De av oss som är forskare har tidigare bland annat sysslat med arbetsmarknadsekonomi, social rörlighet, tillväxt, keynesiansk stabiliseringspolitik, handel och climatekonomi. Alla vi forskare fortsätter också att forska inom de områdena.

Rådets huvudsakliga uppgift är att utvärdera regeringen utifrån de mål och regler som riksdagen har slagit fast och att också bidra till en bättre ekonomisk-politisk diskussion genom att påpeka och klargöra målkonflikter och behov av avvägningar mellan dessa mål. Vi och ramverket finns eftersom det funnits och finns en bred parlamentarisk uppslutning kring idén att delarna i ramverket leder till en bättre ekonomisk politik.

Trots att vi är regeringens och riksdagens redskap är det inte alltid jag känner mig fullt uppskattad. Jag kan förstå att vi i den dagliga politiska verksamheten ibland kan uppfattas som ett irritationsmoment och kanske till och med begränsande på politiken. Men jag vill passa på att försäkra att jag och mina kollegor ser som vår uppgift att bidra till en bättre ekonomisk politik. Den är inte bättre utifrån våra egna värderingar och uppfattningar utan i stället utifrån de mål som riksdag och regering har beslutat om.

Sveriges ekonomi är stark, tillväxten är hög, arbetslösheten är sjunkande, och statsskulden är låg. Sverige är på väg in i en högkonjunktur.

Det finansiella sparandet utvecklades i fel riktning 2013–2014, förstärktes kraftigt under 2015 men försvagas nu trots den starka konjunkturtillväxten.

Vi menar att sparandet i stället borde fortsätta att förbättras för att skapa förutsättningar för att hantera en framtida lågkonjunktur.

Just nu står sommaren för dörren i Sverige både bildligt och bokstavligt talat. Vår något otacksamma uppgift i detta läge är att påminna om att vintern kommer. Vi vet inte när, men vi vet att den kommer. Vår uppgift blir alltså lite grann av att vara en partyförstörare. Vi tar den uppgiften på allvar även om vi inte njuter av den.

Vi menar att politiken borde innebära en stramare finanspolitik 2016–2018 än den politik som regeringen presenterar i vårpropositionen.

I den här figuren visar jag det strukturella sparandet enligt vårpropositionen. Där ser vi att sparandet har förändrats över tiden. Det strukturella sparandet är det sparande som försöker ta hänsyn till de mer eller mindre automatiska förändringar som uppstår på grund av att konjunkturen varierar.

Från lång erfarenhet vet vi att den ekonomiska politiken bör ge utrymme för underskott i lågkonjunktur som då måste balanseras av överskott i högkonjunktur. Om så inte sker tenderar politiken att bli destabiliserande.

Också det konjunkturjusterade sparandet som vi ser här bör på ett ordnat och följsamt sätt följa konjunkturutvecklingen och röra sig i någorlunda takt med konjunkturen. Syftet med överskottsmålet är just att underlätta en sådan politik.

I figuren lägger jag nu till Konjunkturinstitutets beräkningar av hur konjunkturen har utvecklats mätt som bnp-gapet. Vi ser att det finns exempel i figuren där kurvorna inte har rört sig åt samma håll, vilket de normalt sett borde. Det ena är 2013–2014 när konjunkturen förbättrades samtidigt som det strukturella sparandet försämrades. Det andra är det som gäller för 2016–2017 som vi ser framför oss här. Vi ser också en väldigt tydlig tendens under 2014–2015 att kurvorna rörde sig åt samma håll.

Vi menar att det ger uttryck för att det finns en betydande avvikelse mellan det finansiella sparandet och det som krävs utifrån ramverket och specifikt överskottsmålet. Såvitt vi förstår avviker vår uppfattning om existensen av en avvikelse inte från regeringens.

Avvikelser från överskottsmålet uppstår förstås från tid till annan av olika mer eller mindre välmotiverade orsaker. När de uppstår, och om man också beräknar att de kommer att kvarstå, är det väsentligt att avgöra om de kan motiveras med befogade argument.

Tillfälliga kostnadsökningar utanför politisk kontroll kan vara sådana motiv. En ovanligt bräcklig konjunkturutveckling kan också vara ett befogat argument för en avvikelse. Men det är uppenbart att det inte är ett argument som är relevant i dagens situation.

Vi har också gjort beräkningar av de temporära utgifter som nu har uppstått på grund av asylinvandringen. De har vi gjort utifrån de prognoser som finns i vårpropositionen för framtida flöden av asylinvandrare. Vår beräkning innebär att avvikelsen inte i någon större utsträckning, i varje fall inte fullständigt, kan förklaras av temporära utgifter för asylinvandringen.

I den här figuren har vi i den röda kurvan visat hur mycket vi kan räkna bort genom att ta hänsyn till de tillfälliga utgifterna för asylinvandringen från det strukturella underskottet. Vi ser att den röda kurvan visar en något bättre utveckling, men fortfarande en utveckling som inte går i takt med konjunkturen från och med nu och framöver.

Regeringen har också gjort en migrationsjustering som inte avviker påtagligt från vår, även om vi har förstått att regeringen menar att det inte ska ses som en egentlig beräkning av de sakerna. Men det är ändå intressant att notera.

En annan sak som är värd att notera när det gäller justeringen är att hur mycket av kostnaderna som är temporära är stort beroende av hur stora flödena av asylinvandrare kommer att bli i framtiden. Skulle asylinvandringen gå tillbaka till ungefär de nivåer som vi har haft under de senaste decennierna, ungefär 30 000 per år, skulle förstås justeringen bli betydligt mer och för 2016 kanske i storleksordningen 1 procent. Det skulle förstås leda till en annan bild. Men vi har tyckt att det är naturligt att vi utgår från de officiella prognoserna, som möjligen innehåller en viss säkerhetsmarginal.

Regeringen argumenterar när den diskuterar avvikelsen att den inte är särskilt oroande ur ett statsfinansiellt perspektiv. Statsskulden är låg och likaså räntorna. I någon mening har vi därmed råd att låna till de underskott som uppstår. Det är i och för sig sant, och vi gör ingen annan bedömning. Men vi menar att det inte är ett relevant argument. Det är inte förenligt med ramverket och heller inte förenligt med en ansvarsfull stabiliseringspolitik.

Vi är också bekymrade över att det inte finns någon plan, vilket krävs av ramverket och budgetlagen, för återgång när en avvikelse har uppstått. Vi menar att det skulle krävas ett åtagande om hur avvikelsen ska återtats. Det finns inte, såvitt vi kan bedöma. Vad som finns är en framskrivning av budgeten under konstanta regler. Men en sådan framskrivning ger med nästan naturnödvändighet alltid ett överskott på en egentligen godtycklig nivå om man låter den rulla tillräckligt lång tid framåt.

Vi menar att det krävs åtaganden att finansiera reformer och oförutsedda utgifter och ett tidsatt mål för när avvikelsen ska återtats. Självklart är ett sådant åtagande betingat. Det kan hända saker som gör att det inte är rimligt och realistiskt eller vettigt ekonomiskt att genomföra det. Det blir ett betingat åtagande men dock ett åtagande.

Slutsatsen av detta är att vi menar att regeringen inte har följt det finanspolitiska ramverket och specifikt bryter mot överskottsmålet.

Det pågår diskussioner om förändringar i ramverket. Vi tycker att det är naturligt att man från tid till annan diskuterar en omprövning av nivån för det finansiella sparandet och också andra delar i det finanspolitiska ramverket. Det kräver en konstruktiv och framåtblickande diskussion som inte styrs av kortsiktiga politiska motiv. Det är uppenbart ett stort ansvar för både regering och opposition som man tidigare har klarat genom att vi införde ramverket. Jag hoppas att man också kommer att klara det framöver.

Vi utgår från att den uppslutning som har funnits kring det finanspolitiska ramverket också kommer att ta sig uttryck i att man kommer att komma överens om hur det ska se ut framöver. Vi är lite bekymrade över det vakuum som nästan föreligger nu när det gäller särskilt överskottsmålet.

Även om det förstås inte är vi som bestämmer om överskottsmålets nivå har vi tyckt att vi kan bidra till en konstruktiv diskussion om detta. Vi har särskilt i vår förra rapport redovisat vad konsekvenserna skulle bli av olika förändringar. Vi konstaterar där att det har implicit funnits ett balansmål för staten tidigare i överskottsmålet. Det beror på den konstruktion som finns, nämligen att pensionssystemets sparande har räknats in.

Nu kan vi konstatera att pensionssystemets sparande faller. Det implicita balansmålet blir ett implicit överskottsmål för staten. Vår uppfattning är att det inte har kommit fram några uppenbara argument för att förändringar i pensionssystemets sparande ska slå igenom i förändringar i det implicita målet för staten. En utgångspunkt kanske borde vara att ungefär samma mål för statens sparande som har gällt tidigare också borde gälla fortsättningsvis.

En sådan ordning skulle innebära att statsskulden förmodligen fortsätter att minska i ganska långsam takt som dock innebär en minskning över tiden. Det är klart att man kan tänka sig att det kan behövas vissa buffertar och vissa extramarginaler här. Men vi tycker ändå att den utgångspunkten bör vara rimlig i en diskussion om förändringar av ramverket. Vi har också pekat på behovet av att ha en bättre ordning när det gäller att se till att uppfölja nivån.

Arbetslöshetsmålet är någonting som har diskuterats mycket i den politiska debatten. Regeringen har satt upp ett mål om att ha lägst arbetslöshet i EU år 2020. Vår bedömning är liksom tidigare att det inte med någon större sannolikhet kommer att kunna nås.

Vi vill dock framhålla att det inte nödvändigtvis ska tas som ett uttryck för att arbetsmarknadsläget är särskilt dåligt i Sverige. Den förmodligen största anledningen till påståendet att det kommer att bli svårt att nå den lägsta arbetslösheten är att vi i Sverige har en i ett internationellt perspektiv väldigt stor andel av de arbetslösa som är heltidsstuderande och unga.

Den kategorin finns helt enkelt inte i de länder som vi jämför oss med, till exempel Österrike och Tyskland, på grund av en annan konstruktion av utbildningssystemet med ett stort inslag av lärlingsutbildning. Det betyder att Sverige i någon mening ser lite sämre ut än vad som är motiverat. I den meningen kan man säga att valet av mål har inneburit att regeringen på ett onödigt vis har bundit ris åt egen rygg.

Vi menar att siffrsatta mål i politiken kan vara värdefulla. Det kan vara värdefullt också på arbetsmarknadspolitikens område. Men det är väsentligt att målet är på ett tydligt sätt kopplat till de identifierade problem man ser. Ett allmänt mål för arbetslöshetens genomsnitt över alla kategorier i arbetskraften tycker vi inte uppfyller ett sådant krav på koppling till specifika problem.

Därför har vi ansett att det kanske vore mer vettigt att ha separata mål för olika grupper. Vi har pekat på till exempel integration av nyanlända, ett

snabbare inträde på arbetsmarknaden för unga och en successivt höjd pensionsålder.

Låt mig avslutningsvis säga några ord om infrastrukturen. Vi hade en ganska omfattande diskussion om det i förra årets rapport. Vi talar inte så mycket om det i årets rapport. Men vi noterar att de planerade investeringarna i höghastighetsjärnväg förmodligen är samhällsekonomiskt mycket olönsamma och att om motsatsen inte kan bevisas inte bör genomföras.

Riksdagen har beslutat att samhällsekonomisk lönsamhet, eller samhällsekonomisk effektivitet, som vi tolkar som samma sak, ska vara styrande för investeringsbesluten. Vi har också tidigare noterat att det inte sker i praktiken, vilket innebär att vi tycker att det skulle behövas ett ramverk i största allmänhet för att få bättre investeringsbeslut.

När det specifikt gäller ett beslut om höghastighetsjärnvägen menar vi att det inte bör undantas en normal budgetprövning genom lån i Riksgälden, som har föreslagits från vissa håll. Vi menar att det är viktigt att notera att en sådan finansiering inte gör att höghastighetsjärnvägen blir billigare på något sätt. Det gäller oavsett om det finansieras via Riksgälden eller via budgeten. Den samhällsekonomiska kalkylen påverkas inte alls av en sådan förändring i hur det finansieras.

Det är också viktigt att notera att statens lånebehov påverkas på exakt samma sätt oavsett om det går via budgeten med anslag eller via Riksgälden. Eventuella svårigheter att rymma en sådan investering inom ramen för överskottsmål, ett annat saldomål eller utgiftstaken blir desamma i båda fallen.

En finansiering via Riksgälden i stället för via anslag handlar alltså inte alls om finansiering, utan den blir exakt densamma i båda fallen. Däremot handlar det om transparens och tydlighet. Vi är oroliga för att om man inte följer den normala ordningen kommer man inte att få den utgiftsprövning som behövs som syftar till att få en effektiv användning av statens medel. Vi menar att man bör använda sig av budgetlagens normala ordning och besluta om en eventuell finansiering av järnvägen via anslag.

Jag tackar där för mig. Jag passar också på att tacka för mina tre år som ordförande i Finanspolitiska rådet. Jag har nu utfört min uppgift, och nya personer kommer att träda till. Jag passar också på att tacka för Oskar Nordström Skans som också lämnar rådet.

Ordföranden: Tack så mycket för det och för de åren. Vi ger ordet till finansminister Magdalena Andersson att kommentera rådets rapport, varsågod.

Finansminister Magdalena Andersson: Tack så mycket för möjligheten att komma hit och kommentera rapporten. Jag tänkte göra en kort inledning och sedan ge övergripande slutsatser. De övergripande kommentarerna handlar om arbetsmarknaden och sedan något om infrastrukturen, finanspolitikens inriktning och utgiftstaken.

Det är många olika organ som granskar den ekonomiska politiken, både internationella men också flera nationella aktörer, och det är väldigt bra. Vi har EU som kommer med löpande utvärderingar av den ekonomiska politiken i medlemsstaterna. Även OECD gör ländergranskningar men också granskningar över olika politikområden, och IMF gör också granskningar.

I Sverige har vi förutom Finanspolitiska rådet, ESV, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Konjunkturinstitutet och Riksrevisionen som granskar den svenska ekonomiska politiken. Det är naturligtvis väldigt värdefullt att det finns en fungerande extern uppföljning av finanspolitiken. Det är någonting som ger stöd i beslutsfattandet. Mot den bakgrunden välkomnar jag även årets rapport från Finanspolitiska rådet.

Jag ska gå över till att något kommentera de övergripande slutsatser som rådet har kommit med. Först tittar man på integrationen på arbetsmarknaden. Det är ett väldigt viktigt område som vi kommer att behöva att kanske först diskutera och samtidigt jobba med under de kommande åren.

Finanspolitiska rådet konstaterar att integrationen behöver förbättras och motiverar fler satsningar på utbildning, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och subventionerade anställningar.

Det ser små effekter av lägre ingångslöner, om man har lägre löner, men de kan vara större för svaga grupper på arbetsmarknaden. Det konstaterar också att lönebildningen är en fråga för arbetsmarknadens parter.

Precis som John Hassler sa gör det bedömningen att man inte når arbetslöshetsmålet utan vill ha en annan formulering av arbetslöshetsmålet.

Jag ska kommentera åtgärder för att stärka integrationen och sänka arbetslösheten. Det finns en rad åtgärder som regeringen har vidtagit som ligger helt i linje med det som Finanspolitiska rådet föreslår. Vi har olika sätt som gör det billigare för arbetsgivare att anställa människor som står längre från arbetsmarknaden och kanske har låg produktivitet på den svenska arbetsmarknaden.

Här finns en rad olika subventioner för arbetsgivare som vill anställa personer som står långt från arbetsmarknaden: nystartsjobb och inestegsjobb men också nya subventioner som traineejobb och extratjänster i välfärden. Vi har också kraftigt ökat antalet utbildningsplatser som finns i arbetsmarknadsutbildning, komvux, yrkesvux, folkhögskolor, yrkeshögskolor men också den högre utbildningen.

Vi har infört snabbspår inom en rad olika sektorer där det i dag råder arbetskraftsbrist i Sverige och där vi vet att det kan finnas personer som nu kommer till Sverige som har kompetens. Det finns bland annat ett för kockar, och vi kommer också att starta ett för entreprenörer.

Vi satsar extra på validering för att man ska validera den kunskap man har, och vi satsar ytterligare på svenska för invandrare. Vi genomför också en reform av etableringsersättningen för att stärka incitamenten att vara aktiv under etableringsfasen.

Detta är ganska omfattande satsningar. Om man tittar på utbildningssatsningar och ytterligare åtgärder vad gäller

matchningsmöjligheter inom arbetsmarknadspolitiken är det en utbyggnad av 50 000 platser i år som sedan byggs ut ytterligare under mandatperioden.

Vad gäller lägre ingångslöner delar jag helt Finanspolitiska rådets uppfattning att detta är en fråga för arbetsmarknadens parter. Här har båda parterna på arbetsmarknaden varit tydliga med att de anser att det bör vara så. Både LO och Svenskt Näringsliv menar att det finns en helt annan flexibilitet vad gäller lönebildningen om den sköts av arbetsmarknadens parter snarare än via riksdagen där beslut kan vara tröga och ta längre tid. Det ger inte den flexibilitet som behövs på arbetsmarknaden. Det är också en grundbult i den svenska modellen.

Om man tittar på lägre ingångslöner finns en stor diskussion om vad det innebär och vad det skulle innebära för spridningseffekter. Det finns forskningsstudier som pekar på att det skulle kunna ha ganska omfattande spridningseffekter. När OECD var här i förra veckan var de tydliga med att de inte såg lägre löner som lösningen framåt.

En annan aspekt som jag själv kan tycka inte har varit uppe tillräckligt mycket i debatten är att det är väldigt oklart vilka som får jobben. Om man försöker att på olika sätt sänka ingångslönerna finns det ingen som helst garanti för att de jobben går till de som har sökt asyl och är nyanlända i Sverige. De kan till exempel lika gärna gå till arbetskraftsinvandrare från andra EU-länder. Det är någonting som man har sett i Storbritannien och som har lett till en väldigt livlig debatt där.

Har man låga löner behöver de för att man ska kunna leva på dem kompletteras antingen med omfattande skatterabatter som i Storbritannien eller som i Sverige med skatterabatter eller som det fungerar i dag med stöd inom försörjningsstödet. Det är klart att om man har många jobb med väldigt låga löner som inte nödvändigtvis går till dem som har sökt asyl i Sverige utan kanske till nya EU-migranter innebär det inte en minskad belastning på statskassan utan i så fall en ökad belastning på statskassan när det kommer nya grupper av människor från andra EU-länder som jobbar till dessa låga löner men då behöver försörjningsstöd för att kunna försörja sig.

Det är inte uppenbart att låga ingångslöner är en lösning för att människor som har sökt asyl får jobb i Sverige. Så är det däremot om man har olika former av stöd via arbetsmarknadspolitiken. Då kan man se till att de riktas mot personer som befinner sig i Sverige.

Starka parter på arbetsmarknaden som självständigt förhandlar har vi redan talat om.

Om vi tittar på infrastrukturen skriver Finanspolitiska rådet att höghastighetsjärnväg är samhällsekonomiskt olönsam och att ett ramverk för infrastrukturbeslut behöver införas. Vad gäller höghastighetsjärnvägen har vi noterat att de beräknade kostnaderna för höghastighetsbanan har stigit väldigt kraftigt. Det är naturligtvis någonting som är problematiskt. Det är också därför som regeringen har gett ett antal uppdrag till Trafikverket för att titta på hur man kan få ned kostnaderna. Man tittar på alternativa åtgärder för att få en

bättre fungerande järnväg. Vi har också bett om en second opinion vad gäller de samhällsekonomiska beräkningarna.

Här är det naturligtvis viktigt att det finns ett ordentligt och väl genomarbetat beslutsunderlag innan man fattar den typen av långsiktiga och väldigt omfattande beslut.

Vad gäller samhällsekonomisk analys är det viktigt att poängtera att det är någonting som görs för stora projekt inför infrastrukturinvesteringar. Det är någonting som är ett viktigt underlag i besluten för regering och riksdag. Det kommer en ny infrastrukturproposition nu till hösten. Där kan vi från regeringens sida se hur man kan förbättra prioriteringen av åtgärder. Den förra infrastrukturpropositionen fick ju en del kritik från Finanspolitiska rådet.

Samtidigt är det viktigt att säga att regering och riksdag också har politiska hänsyn som de behöver ta när de bestämmer om vilka infrastrukturinvesteringar man ska göra. Där vi har ett ansvar för att människor i hela landet ska känna att de är med och ska finnas med i politiken. Det kan annars få politiska konsekvenser som kan vara förödande.

Om vi går över till finanspolitiken skriver Finanspolitiska rådet att det är en avvikelse från målet trots att ekonomin utvecklas starkt, att det behövs en plan för att återgå till målet och att krona för krona inte längre gäller.

När vi tittar på det finansiella sparandet över tid ser vi hur det finansiella sparandet gick från stora överskott före krisen till att de överskotten minskade och blev ett underskott under själva krisen. Det är precis det som man har det finanspolitiska ramverket till. Man har överskott i goda tider, och sedan kan man spendera det i dåliga tider. Det gjorde den tidigare regeringen. Det har jag heller inte kritiserat den för.

När däremot konjunkturen stärktes i slutet på förra mandatperioden 2013–2014 fortsatte man att genomföra väldigt stora ofinansierade skattesänkningar. Det gjorde att vi inte stod rustade nu hösten 2015 när det kom överraskande händelser som vi vet att det förr eller senare kommer. Vi ser att finanspolitiken lades om efter 2014 i en bana som inte längre sluttar nedåt utan sluttar uppåt.

Det läge som vi stod i 2014 kan man schematiskt visa på det här sättet. Här har vi en schematisk bild över det finansiella sparandet. Vi har där storleken på det finansiella sparandet på X-axeln och tiden längs Y-axeln. Om vi tänker oss att man har ett överskottsmål på 1 procent ska statsfinanserna kunna vara över 1 procent när det är goda tider, och sedan går det schematiskt ned till kanske noll eller till och med minus i dåliga tider. Det svänger så över en konjunkturcykel. I det här läget är det strukturella sparandet över en konjunkturcykel +1 procent.

I det läge vi tog över 2014 var det strukturella sparandet snarare på –1 procent av bnp. Det fluktuerade runt –1 procent. I en normalkonjunktur hade vi haft ett underskott på motsvarande –1 procent av bnp. Mellan dessa två kurvor är det 75 miljarder kronor. Här har det varit en diskussion. Hur snabbt ska man hämta tillbaka det faktum att vi låg väldigt långt från banan på +1 procent 2014 då vi i stället låg på –1 procent i strukturellt sparande?

Man kan naturligtvis diskutera hur snabbt det är lämpligt och väl avvägt i en ekonomi att hämta tillbaka det här.

Det här är en av orsakerna till att sparandet inte är starkare än det är just nu – att vi låg långt från banan för bara ett drygt år sedan. Den andra orsaken är de ökade migrationskostnaderna, som jag kommer tillbaka till. Det finns alltså två förklaringar till att det finansiella sparandet inte ser bättre ut än det gör i dagsläget. Den ena är det faktum att vi låg långt från banan för bara ett drygt år sedan, och den andra är att vi har fått ökade kostnader för migrationen.

Det har förts en diskussion om den genomförda politiken – är den expansiv? Jämfört med 2014 är den absolut inte expansiv. Det här gäller det strukturella sparandet, så här har man justerat sparandet för konjunkturutvecklingen.

År 2014 hade vi ett strukturellt sparande på –40 miljarder. Det är alltså –1 procent i strukturellt sparande. Det har sedan förbättrats till att ligga närmare en strukturell balans – något strukturellt överskott för 2015 och sedan något underskott för 2016. Det senare beror mycket på att migrationsutgifterna slår igenom. Jag ska visa det närmare sedan. För 2020 är vi i det närmaste tillbaka på överskottsmålet på 1 procent.

Det är viktigt att säga att alla dessa beräkningar utgår från Migrationsverkets prognos – inte den senaste prognosen utan den som vi hade när vi lämnade vårpropositionen till riksdagen. Alla de här siffrorna är alltså från vårpropositionen, och då låg migrationsprognosen på 100 000 i år. Sedan har Migrationsverket ändrat den prognosen, och jag kommer med nya prognoser så småningom. Det ser inte sämre ut, kan man konstatera.

Vad händer under de här åren? Vad händer till exempel mellan 2015 och 2016 som gör att det konjunktjusterade sparandet försvagas något? Det är saker som är utanför konjunkturen. Vi har delat upp förändringarna mellan olika delar av ekonomin.

Det som är överst i staplarna på bilden, det mörkblå, är statsbudgeten exklusive asylsökande. Mellan -15 och -16 stärks statsbudgeten exklusive asylsökande med 0,5 procent av bnp. Däremot ökar kostnaderna för asylsökande, det ljusblå, med 0,6 procent av bnp. Det tar så att säga ut den åtstramning som finns i statsbudgeten.

Kommunsektorn ger ett negativt bidrag till det strukturella sparandet på 0,2 procent av bnp, mycket på grund av att migrationskostnaderna slår igenom även i kommunerna. Därutöver ger pensionssystemet ett negativt bidrag.

Själva statsbudgeten ger ett positivt bidrag. Däremot ger kommuner, pensionssystem och asylsökande ett negativt bidrag till det strukturella sparandet mellan -15 och -16.

Även mellan -16 och -17 ger kostnaderna för asylsökande, kommunsektorn och pensionerna ett negativt bidrag. Samtidigt är den naturliga åtstramningen i statsbudgeten betydligt svagare mellan -16 och -17 än mellan -15 och -16. Det beror bland annat på hur assistansersättningen betalas ut, hur vi får tillbaka pengar från EU-avgiften samt en rad andra mindre poster.

Vi ser hur statsfinanserna stärks under de kommande åren. Återigen: Allt detta bygger på den migrationsprognos som Migrationsverket kom med i januari eller om det var februari, inte den senaste i april.

Dock är det viktigt att påpeka att den offentliga skuldsättningen minskar under hela den här perioden – i den här prognosen ned till 37 procent av bnp till 2020.

För att kommentera statsfinanserna ser vi att finanspolitiken har lagts om i en mer ansvarsfull riktning och att underskotten från 2014 har minskat kraftigt. Det konjunkturjusterade sparandet stärktes med 1,2 procentenheter för 2015.

En annan sak som är viktig att påpeka är att det finanspolitiska ramverket självklart styr politiken. Däremot är vår bedömning att krona för krona har spelat ut sin roll.

Krona för krona var någonting som man lanserade för nya reformer, däremot inte för volymbaserade utgiftsförändringar. I ett läge där de volymbaserade utgiftsförändringarna är det stora som händer i statsbudgeten blir det konstigt att ha fokus på krona för krona. Risken är att man säger: ”Vi vill spara 100 miljoner här, och så lägger vi 100 miljoner på en ny reform.” Då har man inte alls fokus på de 30 miljarder som vi har ökat anslaget till Migrationsverket med i år. Det blir som att sila mygg och svälja kameler. Därför är vår bedömning att krona för krona inte är en lämplig metod att använda i det här läget.

Däremot har regeringen vidtagit kraftfulla åtgärder för att få ned antalet människor som söker asyl i Sverige och för att fler människor i stället ska söka asyl i andra länder. Detta så att vi gör någonting åt det som är den stora kostnadsposten i budgeten.

Risken med krona för krona i det längre loppet är också att man får för mycket fokus på de kortsiktiga förändringarna av politiken och för lite fokus på vad det långsiktigt innebär för statsfinanserna.

Vad gäller det finanspolitiska ramverket gör regeringen en helhetsbedömning av finanspolitikens inriktning i varje budget utifrån var man står och vad som är en lämplig takt tillbaka till målet. Det är den bana vi har presenterat. Det finansiella sparandet ska naturligtvis tillbaka till både balans och överskott. Det är också den bana som regeringen har presenterat.

Det stora som har hänt – förutom att vi tog över statsfinanserna i ett läge då de låg ungefär 75 miljarder från den bana för överskottsmålet som man borde ha – är att kostnaderna har ökat inom flera områden. Det stora är naturligtvis migration, men det ökar också inom sjukförsäkringen och assistansersättningen.

Här delar Finanspolitiska rådet regeringens bedömning att de tillfälliga ökningarna av migrationsutgifterna inte bör motsvaras av kortsiktiga snabba besparingar eller skattehöjningar.

Det här är återigen inte utifrån den senaste migrationsprognosen utan den som vi har i vårbudgeten. Där ser vi kostnaderna för migration och integration, UO8. Då har vi tagit bort biståndsavräkningar och hur mycket de ökar under de kommande åren. Från att ha legat på mellan 0,2 och 0,3 procent av bnp

under en lång rad år ökar de med drygt 1 procent av bnp för att i år vara 1,3 procent av bnp och stiga till 1,5 och 1,4 procent av bnp under de kommande åren. Det är förklaringen till att statsfinanserna inte återhämtar sig så snabbt som de annars skulle ha gjort.

För att se hur statsfinanserna skulle se ut om vi hade ett mer normalt läge vad gäller migrationen har vi i vårpropositionen ett migrationsjusterat sparande, där vi har tittat på hur det skulle vara om man hade ett historiskt genomsnitt gånger två. Vi har alltså dubblat det historiska genomsnittet för att se hur det strukturella sparandet skulle se ut.

Om man tittar på det migrationsjusterade ”historisk enkel”, alltså hur det migrationsjusterade sparandet hade sett ut om vi haft normal migration, ser man att statsfinanserna naturligtvis förbättras snabbare med historisk enkel än med historisk dubbel vad gäller det strukturella sparandet om man tar bort det.

Det regeringen har gjort är att försöka hantera den kostnadsutveckling som vi ser på migrationsområdet men också på sjukförsäkringsområdet. Vad gäller asylsökande innebär alla de människor som kom 2015 temporärt höjda utgifter. Men det påverkar inte den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna och bör därför inte mötas av akuta åtstramningar. Den bedömningen delar vi med Finanspolitiska rådet.

Däremot är det viktigt att göra någonting åt situationen som sådan. Av rent praktiska orsaker är det svårt att ta emot så många asylsökande, men det påverkar också kostnaderna i och med de nya regler som regeringen har infört. Det innebär också att antalet asylsökande till Sverige har minskat väldigt kraftigt under det här året jämfört med slutet av förra året. Vi ligger nu närmare det historiska snittet än de senaste årens högre tal.

Vad gäller sjukförsäkringen blev det en vändning ungefär 2010. Från att sjukskrivningstalen minskade och man lyckades få bukt med den kurvan har sjuktagen ökat sedan 2010 och ligger nu i en bana där de fortsätter att öka under de kommande åren. Vi behöver naturligtvis vidta åtgärder för att begränsa den kostnadsutvecklingen.

Regeringen har ett ganska omfattande åtgärdsprogram på sjukförsäkringsområdet. Vi tittar på en rad olika faktorer som kan vara orsak till att sjukförsäkringskostnaderna ökar och har åtgärder för att få bukt med det. Därutöver har vi remitterat ett förslag till medfinansiering vid längre sjukskrivningar eftersom det i dagsläget är uppenbart att arbetsgivare inte har särskilt mycket drivkrafter att försöka få människor som varit långtidssjukskrivna tillbaka till arbetet.

Självklart jobbar vi också med ytterligare besparingar inom dessa men också andra områden, inte minst på migrationsområdet där det bör finnas ytterligare potential vad gäller ensamkommande barn. Dygnskostnaden i snitt för barn ligger fortfarande väldigt högt, så där bör man kunna komma med ytterligare åtgärder. Det tittar vi på inför höstens budget.

Något om taken: Finanspolitiska rådet menar att utgifter inte bör flyttas mellan år för att klara taken men att man inte heller bör höja taken. Samtidigt delar rådet vår uppfattning att man inte bör finansiera migrationskostnaderna.

Det som hände i höstas var att utgifterna kopplade till asylmottagandet gjorde att utgiftstaket riskerade att överskridas. Då är regeringen enligt budgetlagen skyldig att vidta åtgärder.

Det man då kan göra är att genomföra besparingar. Finanspolitiska rådet tycker inte att man ska finansiera migrationsutgifter, så det menade rådet att man inte skulle göra. Det andra man kan göra är att flytta utgifter. Det tycker Finanspolitiska rådet inte att man bör göra. Det tredje man kan göra är att höja taket. Nej, det tycker Finanspolitiska rådet inte heller att man ska göra – möjligen i allra sista stund.

Det vi gjorde från regeringens sida var att genomföra besparingar. Vi genomförde en rad konkreta besparingar för innevarande år och begränsade möjligheterna att genomföra en del reformer som vi hade planerat. Vi har också flyttat en del utgifter både framåt och bakåt – vi har tidigare lagt en del utbetalningar men också senare lagt en del reformer.

Det här har vi gjort för att inte behöva gå till riksdagen och höja taket. Här gör vi från regeringens sida en annan bedömning än Finanspolitiska rådet. Vi tror att det skulle få fler dåliga långsiktiga konsekvenser att riskera att behöva gå till riksdagen och höja taket än att vidta åtgärder för att försöka se till att vi klarar oss under taket.

Vår bedömning är att taket, som inte har höjts av någon tidigare regering annat än vid regeringsskiftet, har en tydlig begränsande effekt på finanspolitiken. Vi vidtog åtgärder i vintras, som jag berättade. Det är åtgärder som även tidigare regeringar har vidtagit, till exempel 2009 och 2002. Att tidigare lägga utgifter, till exempel, gjordes 2009. Vår bedömning är att man hade försvagat ramverkets ställning om man i stället hade höjt taket.

Här gör vi olika bedömningar. Man kan naturligtvis diskutera och göra olika bedömningar, men det är regeringens fasta övertygelse att det är bättre att göra så som vi gjorde än att gå till riksdagen med en takhöjning.

Vi har också – inte minst viktigt att påpeka – agerat vad gäller en annan aspekt för att klara taken, nämligen att få fler människor att söka asyl i andra EU-länder. Det gör också att marginalerna till taket för innevarande år ser betydligt bättre ut än vi trodde i december.

Ordföranden: Då går vi över till ledamöternas frågor, som förstås kan riktas både till rådet och till finansministern.

Vi tar partierna i storleksordning och ett par eller tre frågeställare åt gången.

Jag ska själv ställa den första frågan, men jag vill först konstatera att det är väldigt bra att vi i Sverige kan säga att mycket utvecklas positivt – arbetslösheten sjunker, tillväxten är hög, det finansiella sparandet har stärkts kraftigt jämfört med något år tillbaka i tiden – för att sedan ge oss i kast med alla de problem som vi ser. Det är i grunden väldigt sunt, och det är säkert också därför det går lite bättre för oss än för många andra länder.

Jag skulle vilja knyta an till den frågeställning som finansministern tog upp på slutet, för när jag läser rådets rapport undrar jag hur man ser på det här med utgiftstaken och deras funktion.

Med dagens regelverk är regeringen tvungen att agera om taken skulle överskridas. För egen del tycker jag inte att det bara är en regelfråga. Jag måste säga att jag föredrar regeringar som är aktiva och skjuter på reformer, tar initiativ och lägger fram förslag – till exempel att minska kostnaderna på migrationsområdet – och som inte sitter och väntar och hoppas på det bästa.

En samlad läsning som jag gör den – John Hassler får gärna kommentera det – är att rådet har en något annan uppfattning, nämligen att man nog borde vänta för att om det behövs föreslå höjda tak. Detta eftersom man inte tycker att tillfälliga utgifter på migrationsområdet nödvändigtvis ska finansieras och är väldigt kritisk mot att flytta utgifter mellan åren.

Men om vi väljer höja-taket-vägen – om regelverket skulle tillåta det; om vi skulle ändra det – ger det ett närmast oändligt utrymme jämfört med den modell som regeringen både nu och tidigare har valt. Den håller sig inom beslutade tak, antingen innevarande eller kommande. Det är ju en restriktiv väg jämfört med att gå till riksdagen och begära höjda tak.

Om det är rådets slutsats är det en ganska oortodox sådan för ett finanspolitiskt råd. Jag skulle gärna vilja höra kommentarer till det.

Maria Plass (M): Tack för föredragningarna och för en intressant rapport!

Ni skriver i rapporten att svensk ekonomi har utvecklats starkt under 2015 och att lågkonjunkturen efter finanskrisen är på väg att övergå i en högkonjunktur.

Ni pekar också på att finanspolitiken och räntepolitiken är mycket expansiv trots att ekonomin går in i den här högkonjunkturen och att finanspolitiken bör vara stramare än den är för närvarande.

Min fråga är om ni kan utveckla hur ni ser på konsekvenserna av den expansiva ekonomiska politik som förs och hur stora riskerna är för överhettning.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Till Fredrik Olovsson: Självklart tycker vi inte att det bästa är att man väntar och ser och inte gör någonting. Ser man en stor utgiftsexpansion som hotar utgiftstaket ska man självklart vidta alla åtgärder man tycker är rimliga för att minska risken att utgiftstaket bryts. Det är en självklarhet, tycker jag.

Vi framstod i Magdalena Anderssons föredragning som att vi säger nej till allting. Så är förstås inte alls fallet. Tvärtom menar vi att man bör föra en stramare finanspolitik. Vi har inte sagt att alla kostnader för asylmottagandet ska få slå igenom i budgeten, utan det är de temporära.

Inom ramen för det som vi har sagt finns det förstås möjligheter att göra åtstramningar, och det är precis det vi anser att man bör göra i det här läget. Hur långt man ska gå kan diskuteras, men några behövs. Det är inte uppenbart att det hade räckt för att fullständigt undanröja risken att taket skulle brytas i höstas, men det var i alla fall möjligt att man inte skulle ha behövt höja det.

Vår uppfattning är att man ska göra allt som är ekonomiskt rimligt, givet till exempel konjunkturutvecklingen, för att minska risken att taket bryts. Skulle det visa sig att det inte räcker kan man i det läget, menar vi, gå till riksdagen och begära en höjning.

Om man kan visa att man verkligen har gjort allt som är rimligt för att minska riskerna tror jag att risken att trovärdigheten i systemet minskar efter en sådan höjning är ganska begränsad. Men en sådan höjning kan förstås inte vara oändlig – då är det uppenbart att förtroendet för systemet minskar.

Vi tycker sammanfattningsvis inte att man skulle ha väntat och sett och inte gjort någonting. Tvärtom skulle man ha gjort allt som är rimligt när det gäller att förstärka budgeten och minska risken för ett överskridande av utgiftstaket.

Till Maria Plass: När det gäller konsekvenserna av en alltför expansiv politik i dag kan man först konstatera att det inte är ett hot mot de offentliga finanserna. Det är konjunkturutvecklingen och det stabiliseringspolitiska som vi ser som ett bekymmer.

Vi vet ju av historien att en procyklisk finanspolitik tenderar att leda till större konjunkturvariationer. Högkonjunkturerna blir hetare och lågkonjunkturerna djupare om man för en sådan politik. Men det finns inte möjlighet att säga exakt hur mycket riskerna för en snabb konjunkturedgång ökar. En sådan exakthet finns inte, särskilt inte i Finanspolitiska rådets bedömningar, utan här får vi förlita oss på vad Konjunkturinstitutet och andra säger.

Jag kan alltså inte kvantifiera risken, men erfarenheten säger att bra stabiliseringspolitik är kontracyklisk och inte procyklisk. Alla vet ju att sparandet ska förbättras när konjunkturen går upp. Gör man inte det riskerar man att få en djupare lågkonjunktur senare – exakt hur mycket djupare är svårt att kvantifiera.

Oscar Sjöstedt (SD): Herr ordförande! Jag har en fundering som gäller den kritik som rådet tar upp rörande det som kallas statiska och dynamiska beräkningar, alltså det faktum att regeringen inte förhåller sig till olika typer av beteendeförändringar som uppstår när man höjer olika skatter.

Det exempel som rådet tar upp är skattehöjningar på arbete. Man menar att om man tar alla dynamiska effekter i beaktande kommer regeringens skattehöjningar inte att leda till några förstärkningar över huvud taget av de offentliga finanserna.

Både jag och ett par andra ledamöter approcherade finansministern om det här på frågestunden i förra veckan. Svaret var i princip att rådet och departementet gör olika bedömningar och att det finns en viss risk förknippad med att göra enbart dynamiska beräkningar eftersom det så att säga bjuder in till glädjekalkyler. Därvidlag delar jag såklart finansministerns bedömning.

Min fråga är vad som i så fall förhindrar att man åtminstone resonerar kring frågan, exempelvis i en bilaga eller dylikt. Man kan fortfarande ha den statiska beräkningen som grund, men det borde ju vara på det sättet att det är lika

riskfyllt att enbart förlita sig på statiska kalkyler som att enbart förlita sig på dynamiska kalkyler.

Min fråga till rådet är varför man gör olika bedömningar i det här avseendet. Att man gör det har vi förstått, men varför blir det så? Använder man helt olika modeller, antar man helt olika värden på elasticiteter och dylikt eller är det helt enkelt så att Finansdepartementet gör glädjekalkyler eftersom det ligger i dess egenintresse att göra så?

Janine Alm Ericson (MP): Jag har ett par frågor angående höghastighetsjärnvägen. Rådet konstaterar att kostnadsberäkningarna är behäftade med mycket stor osäkerhet. Det tog också finansministern upp här. Ändå slår man i slutet av kapitlet om infrastruktur fast att investeringarna i höghastighetsjärnväg bedöms som samhällsekonomiskt mycket olönsamma och att investeringarna därför inte bör genomföras.

I presentationen hade det här mildrats lite. Man hade lagt in ett ”förmodligen”, vilket jag antar beror på att den här kritiken har kommit upp. Men i texten ser jag ingenstans att rådet tar upp den kritik som har riktats mot Trafikverkets kalkyler och beräkningar av vad som är samhällsekonomiskt mycket olönsamt. Jag vill gärna höra hur ni resonerar kring det och hur man kan dra så pass säkra slutsatser av ett så pass osäkert underlag.

En angränsande fråga är att vi kan konstatera att ett hållbart transportsystem är avgörande för att vi ska klara bland annat klimatmålen. Vi vet också att de befintliga banorna på många håll är fullt utnyttjade i sin fulla kapacitet. För att klara ett hållbart transportsystem och klimatmålen behöver vi alltså ändå nya stambanor. Det resoneras om kostnaderna i det liggande förslaget om höghastighetsjärnväg, men det finns ju alternativa kostnader om vi inte klarar den här utmaningen. Hur ser rådet på de alternativa kostnaderna, och hur ska man kunna se över det bättre framöver?

Peter Helander (C): Tack för bra föredragningar! Finanspolitiska rådets rekommendationer på arbetsmarknadsområdet är intressanta. Vi vet ju alla att det är en av de viktigaste utmaningarna som Sverige står inför för att klara finansiell stabilitet på lite längre sikt.

Jag har särskilt noterat att rådet förespråkar ingångsjobb med lite lägre ingångslöner för grupper som i dag står en bra bit från arbetsmarknaden. Jag undrar om professor Hassler kan kommentera detta och särskilt beröra det ämne som är aktuellt och debatteras mycket nu: att lägre ingångslöner kan spilla över i generellt lägre löner.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Jag börjar med Oscar Sjöstedts fråga om de så kallade dynamiska effekterna.

Det är Lennart Flood som har gjort det här. Han har använt en något annorlunda beräkningsmodell än den som används på Finansdepartementet.

Jag tror att man kan dela in de dynamiska effekterna i två komponenter. Den ena är den ganska direkta effekten på arbetsutbud i antal timmar. Den andra är den effekt man får om incitamenten förändras – då kan också incitamenten till att göra karriär, jobba hårdare och så vidare förändras. Det får också en effekt på statsbudgeten.

Den första delen finns det relativt sett större kunskap om storleken på än den andra. Min bedömning när det gäller den första delen är att skillnaderna mellan Lennart Floods kalkyler som vi har använt och dem som används på Finansdepartementet är marginella.

När det gäller den andra delen är det möjligt att det finns något större skillnader i kalkylerna. I vilket fall är det väl naturligt att tänka sig att det finns en större osäkerhet i den andra delen eftersom det verkar mer långsiktigt när folks karriärincitament och så vidare förändras. Det får vi räkna med.

Man ska alltid ta den här typen av kvantitativa kalkyler med en nypa salt. Det gäller kanske i särskilt hög utsträckning den här sista komponenten. Vi redovisar kronor på ganska detaljerad nivå, men det är självklart att det finns en betydande osäkerhet.

När det gäller effekten på arbetsutbudet tror jag inte att det är några betydande skillnader mellan de kalkyler som vi gör och dem som normalt görs på Finansdepartementet. Jag tror inte att det fanns någon förvåning över våra siffror på Finansdepartementet. Det är också därför vi tycker att det är riktigt att redovisa det här för att få en effektiv diskussion om den ekonomiska politiken.

Till Janine Alm Ericson: Vi gör ju inte några egna samhällsekonomiska kalkyler av höghastighetsjärnvägen, utan vi har använt oss av de beräkningar som har gjorts. Vår bedömning är att de klart och tydligt pekar mot att den samhällsekonomiska lönsamheten är väldigt låg – den är i storleksordningen att man förlorar kanske 40–50 öre på varje krona man investerar samhällsekonomiskt. Det är alltså robust olönsamt.

Det här är förstås inte någonting som man kan bevisa är sant. Det finns säkert osäkerhet om till exempel kostnaden för att bygga den här järnvägen. Jag noterade nyheterna i går att det finns idéer om hur man skulle kunna sänka kostnaderna betydligt. Min enkla överslagsberäkning är att skulle det här bli ungefär hälften så dyrt som man har beräknat, ja, då skulle det kanske kunna vara lönsamt. Jag är inte tillräckligt bra ingenjör för att kunna bedöma sannolikheten att man skulle kunna pressa kostnaderna så mycket. Men i nuläget pekar allt på att det här är väldigt samhällsekonomiskt olönsamt.

Såvitt jag kan bedöma innebär de här kalkylerna också att det här är ett väldigt ineffektivt sätt att nå klimatmål. Det är tveksamt om det har någon större betydelse för utsläppen över huvud taget att genomföra ett sådant här projekt. Det är förstås kunskaper som utvecklas, men jag tycker att det är en robust och tydlig bedömning i dagsläget.

Peter Helanders fråga om spridningseffekten – vill du säga någonting om den, Oskar?

Oskar Nordström Skans, Finanspolitiska rådet: Du skickar de svåra till mig.

Det är såklart en svår fråga hur stora spridningseffekterna är. Framför allt beror det på exakt vad det är man gör.

Om man är intresserad av att minimera spridningseffekterna ska man nog följa vårt råd och försöka se till att det är parterna som implementerar en sänkning av lönekostnaderna. Då kan man hitta konstruktioner som minimerar spridningseffekterna; det är jag helt övertygad om.

Kollektivavtal är mycket komplicerade dokument som betingar lönenivåer, ersättningar och annat på variabler som berör branschfarenhet, erfarenhet på företaget, ålder och så vidare. Vi förespråkar att man kvarstår vid en lönesättningsmodell där parterna ansvarar för lönesättningen. Vi tror att det är viktigt att parterna tar ett ansvar för att hjälpa till med den situation som vi står inför där vi har en stor utmaning på arbetsmarknaden. I det sammanhanget rekommenderar vi att regeringen så kraftfullt som möjligt försöker stödja parterna i arbetet med att också stimulera efterfrågesidan.

De starkaste verktyg som man har som politiker när det gäller arbetsmarknaden ligger alltid på utbudssidan. Man kan påverka mycket mer direkt vad individer gör än företag. Det är mycket svårare på efterfrågesidan. Men om man står inför en situation där väldigt många med dåliga kvalifikationer ska in på arbetsmarknaden och vi har väldigt få okvalificerade jobb är det naturligt att också tänka på vad man kan göra på efterfrågesidan. Då är lönekostnaden naturligtvis en del av det.

Då behöver man stödja parterna i arbetet med att hitta konstruktioner som möjliggör och underlättar för okvalificerade personer att komma in på arbetsmarknaden så snabbt som möjligt, med så små spridningseffekter som möjligt.

Jag är medveten om att detta är ett ganska luddigt svar. Vi har en diskussion i rapporten där vi tar upp den evidens som finns om dessa saker. Det viktigaste är att komma ihåg att det beror på vad man gör hur stora spridningseffekterna är. Jag är övertygad om att parterna med rätt stöd klarar av att hitta konstruktioner som underlättar den okvalificerade arbetskraftens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden utan betydande spridningseffekter. Lönerna är naturligtvis en komponent i detta.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Jag ska kommentera något om dynamiska effekter. Regeringen följer de beräkningskonventioner som vi har på Finansdepartementet och som vi har haft sedan 90-talskrisen. Det finns en historisk bakgrund till att vi har dessa beräkningskonventioner utan dynamiska effekter. Vi hade ju ett läge innan statsfinanserna kraschade 1993–94 då man gjorde väldigt optimistiska antaganden om beteendeeffekter av olika förändringar som sedan inte realiserades. Den typen av beräkningar bygger på tämligen osäkra antaganden. Att då ändra beräkningskonventionerna för att ta hänsyn till beteendeförändringar tror jag skulle riskera att leda helt fel. Det skulle leda till alltför optimistiska antaganden om vad olika förändringar kan komma att leda till. Detta är dock ett större problem om man har en krona-för-

krona-modell än om man låter det vanliga finanspolitiska ramverket styra finanspolitiken.

Låt mig också kommentera diskussionen om kontracyklisk politik. Precis som jag visade har vi nu en mycket stramare ekonomisk politik än 2014. Det är en tydligt kontracyklisk politik. Däremot slår migrationskostnaderna igenom, vilket gör att sparandet förändras något. Men jag har ändå uppfattat att bedömningen är att man inte bör moderera de tillfälliga kostnaderna med omfattande skattehöjningar eller utgiftsneddragningar. Regeringens bedömning är att omfattande skattehöjningar för att betala för de tillfälliga ökade migrationskostnaderna hade varit en olämplig politik.

Håkan Svenneling (V): Ordförande! Finanspolitiska rådet väljer att kliva rakt in i den politiska debatten genom att föreslå sänkta löner för vissa grupper. Debatten om löner är, inte oväntat, mycket polariserad. Att debatten går så het är intressant med tanke på att det är just arbetsmarknadens parter och inte politiker som bestämmer lönerna i Sverige. Finanspolitiska rådet väljer i denna kontext, utifrån en allmän forskningsöversikt och utan egentliga egna undersökningar, att föreslå sänkta löner för vissa grupper.

Samtidigt tycker jag att bilden inte är entydig. Att jämföra amerikansk och svensk arbetsmarknad haltar betänkligt. De resultat som finns från svensk forskning är tveksamma, då de spretar åt olika håll.

Skapandet av låglönejobb som lösning på arbetslöshet har ju prövats i flera länder men sedermera övergetts. Storbritannien införde en nationell minimilön 1999, men nu har man i stället målsättningen att nå de högsta minimilönerna i OECD. I Tyskland har man nu under stor politisk enighet övergett låglönepolitiken eftersom den producerar fattigdom snarare än nya jobb.

Jag tycker att det är bra att Finanspolitiska rådet lyfter fram behovet av att få in nyanlända på arbetsmarknaden, men frågan är om det man ordinerar är rätt lösningar. Varför kommer Finanspolitiska rådet utan egna undersökningar till ställningstagandet att det behövs fler låglönejobb när forskningsläget är så osäkert?

Erik Ullenhag (L): Ordförande! Låt mig först tacka John Hassler efter tre år i Finanspolitiska rådet. Du har fullföljt en tradition att vara mer populär hos oppositionen än hos regeringen, oavsett regeringens färg. Det säger väl en del om att Finanspolitiska rådet ändå fungerar ganska oberoende och bidrar till den ekonomisk-politiska debatten.

Jag har två frågor till John Hassler och sedan en fundering eller fråga till finansministern. Finanspolitiska rådet konstaterar, i likhet med nästan alla oberoende bedömare, att regeringen inte kommer att nå arbetslöshetsmålet. Som alternativ sätter Finanspolitiska rådet att det är bättre att gå in i ett träffsäkrare mål för särskilt utsatta grupper på arbetsmarknaden.

Som jag läser er talar ni fortfarande om ett arbetslöshetsmål. Vore det inte klokare att ha ett sysselsättningsmål för de utsatta grupperna? Det är enligt mitt förmenande ett mer korrekt sätt att styra politiken.

Finanspolitiska rådet noterar också att krona för krona överges som princip. Man konstaterar därefter att regeringen egentligen inte har några andra verktyg för att göra tydligt att man åter vill nå överskott. Man ”noterar” alltså – innebär det att Finanspolitiska rådet tycker att det var fel, eller är det bara ett rakt, neutralt notering? Borde regeringen ha behållit krona för krona för reformer framöver?

Jag förstår inte riktigt Magdalena Anderssons resonemang om dynamiska effekter. I en mening kan jag ge henne rätt i den historiska beskrivningen. Det finns historiska misstag där man har försökt räkna in dynamiska effekter för att finansiera saker framöver. Det är dumt. Det ska man inte göra. Men detta resonemang vänder hon till att säga att när man höjer skatten blir det en dynamisk effekt i den meningen att man sannolikt inte får in lika mycket skatt som man har tänkt sig. Det är vad Finanspolitiska rådet pekar på. Då säger finansministern att det är alldeles för optimistiskt att räkna dynamiska effekter i detta läge.

Om oberoende bedömare tror att en skattehöjning inte ger de skattekonor man tänker sig, samtidigt som man använder de skattekonorna till att finansiera annat när det i slutändan blir färre skattekonor som kommer in, då är det väl en dynamisk effekt som man ska ta höjd för? Det är inte samma sak som att finansiera en skattesänkning, utan det handlar om skattehöjningar som inte leder till att det kommer in skattepengar. Det vore intressant att höra Magdalena Andersson utveckla det resonemanget, för jag begrep inte det förra svaret.

Jakob Forssmed (KD): Också från mig går ett tack till Finanspolitiska rådet. Vi hörde tidigare att ni inte kände er uppskattade, men vi är många som uppskattar det arbete som ni gör. Er rapport, som var gedigen och intressant, var spännande läsning också i år.

Jag har två frågor som går till både finansministern och till rådet. Den första gäller resonemanget kring styråror, ramverk och krona för krona. Rådet beskriver hur man är osäker på vilka principer som styr finanspolitiken. Sedan för Magdalena Andersson ett resonemang om detta, bland annat kring krona för krona, där argumentet är att eftersom volymåtgärder sticker iväg i kostnader ska vi också överge kostnadskontrollen för diskretionärt beslutade reformer som krona för krona. Detta blir något ologiskt.

Har man problem med att kostnader drar iväg på andra områden blir alltså slutsatsen att man ska släppa också på krona för krona-principen när det gäller diskretionärt beslutade reformer. För mig låter det som ett märkligt argument.

Den andra frågan gäller detta med löner och inträde på svensk arbetsmarknad för utsatta grupper. I rapporten beskriver man tydligt den kraftiga tudelning av arbetsmarknaden som vi ser, där utsatta grupper, inte minst utrikesfödda, har allt svårare att ta sig in. Magdalena Andersson har rätt

i att OECD inte har utfärdat någon rekommendation om allmän lönesänkning, lägre ingångslöner eller fler låglönejobb, men man är ändå tydlig med att det behövs betydligt fler step-in-jobs i Sverige. Hur ska man då åstadkomma det på en arbetsmarknad som har väldigt höga ingångslöner och där ingångslönerna också har stigit enormt de senaste tio åren, vilket har slagit ut många av de step-in-jobs som faktiskt behövs.

Det vore intressant att höra Finanspolitiska rådet resonera mer om detta. Ni säger att ni vill lämna detta till arbetsmarknadens parter, men samtidigt vill ni tillsätta en expertkommission som, med ert språkbruk, ska stödja arbetsmarknadens parter i att åstadkomma detta. Det låter onekligen som att det handlar om att styra, för man har ju ett mål som man ska åstadkomma. Om inte detta sker, vad ser ni då framför er när det gäller vad som kan komma att krävas för att få ned lönekostnaderna här?

Magdalena Anderssons resonemang har jag lite svårt att följa. Först konstaterar hon att parterna ska sätta löner. Sedan har hon ett långt resonemang om varför det är dåligt att ha system med sänkta ingångslöner. Samtidigt finns dock YA-jobben i regeringens egen arsenal. Där arbetar man för 75 procent av kollektivavtalets lön trots att man är på jobbet 100 procent – det som statsministern i andra sammanhang kallar för svältlöner. Sedan har hon ett långt resonemang om att om vi skulle åstadkomma arbeten som det är lättare för utsatta grupper att ta sig in på kommer de jobben att tas av EU-migranter. Det kommer alltså andra människor som tar arbetena.

Antingen har det en effekt, så att det blir lättare att ta sig in, och då kommer EU-migranter, eller så har det ingen effekt. Båda dessa alternativ kan inte vara sanna samtidigt. Jag förstår inte finansministerns argumentation här. Jag vill gärna höra lite kommentarer om detta.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Håkan Svenneling hade några frågor om lönedebatten. Jag ska strax låta Oskar svara på dem.

Erik Ullenhag frågade om de alternativa mål som vi föreslog. Min uppfattning är att detta måste man diskutera. Det är inte alls säkert att det behöver vara arbetslöshetsmål. Jag tror inte att vi har formulerat det på det sättet.

En av de saker jag tog upp var att få ett snabbare inträde för ungdomar. En annan var att skjuta på den genomsnittliga pensioneringsåldern. Det är klart att man måste fundera ganska noga innan man sätter upp siffersatta mål. Jag är inte helt övertygad om att man bör göra det, men gör man det är det viktigt att ha i åtanke att målet, sådant det är formulerat, ska vara nära relaterat till något mer övergripande som man ser är ett problem och som man vill ska förändras. Det är inte alltid det går att göra det på ett effektivt sätt.

Om detta inte går tror jag att siffersatta mål kan leda fel. Då leder det till en politik som inte når det egentliga målet. Detta är viktigt att ha i åtanke. Just med arbetslöshetsmål finns denna risk. Där har regeringen åtminstone tidigare sagt att man vill nå målet genom en ökad sysselsättning. Den sortens kring resonemang kan naturligtvis understödja.

Jag ger inget direkt svar på hur man exakt bör sätta upp denna typ av mål, men det jag nämner är något man bör ha i åtanke när man gör det.

När det gäller krona för krona innehåller budgetlagen ett krav på att det ska finnas en plan om det blir avvikelser från budgetmål. Vi menar att den planen måste innehålla något slags åtagande som beskriver hur man ska komma tillbaka. I en sådan plan kan åtaganden av typen krona för krona vara en viktig delkomponent. En uppenbar fördel med det är att under normala betingelser, när man inte har exceptionella utvecklingar av volymer, kan det ge en ungefärlig, rimlig återhämtning av underskotten med i storleksordningen kanske en halv procent strukturellt per år. Det kan alltså vara ett värdefullt bidrag i en plan. Därför har vi varit bekymrade över att det åtagande som fanns har lämnats.

Vi hade hellre sett att man hade behållit åtagandet, gjort undantag för diskretionära åtgärder på asylmottagningsområdet och kompletterat det med kraftfulla åtgärder för att också hantera utgiftsökningar på grund av volymförändringar. Ett sådant åtagande hade varit vad vi skulle kalla en plan.

Detta svarar kanske på åtminstone en av Jakob Forssmeds frågor också.

Oskar Nordström, Finanspolitiska rådet: Jag börjar med Håkan Svennelings fråga. Det är viktigt att komma ihåg att Finanspolitiska rådet inte är ett forskningsinstitut. Vi gör inga egna studier på något område. Det är likadant med de samhällsekonomiska kalkylerna när det gäller järnvägen, där vi förlitar oss på de bedömningar som finns. Så arbetar Finanspolitiska rådet.

Hur kan vi då komma till slutsatsen att det behövs fler låglönejobb? Det torde inte vara en speciellt kontroversiell slutsats i så måtto att det behövs fler okvalificerade arbeten när sammansättningen i arbetslöshetspoolen ser ut som den gör. Majoriteten av de arbetslösa bedöms tillhöra grupper som har små jobbchanser, och vi har samtidigt ett stort inflöde av flyktinginvandrare, bland vilka många har väldigt låga kvalifikationer. En del har förstås höga kvalifikationer, men många har väldigt dåliga kvalifikationer, och erfarenheterna visar att de kommer att ha svårt att komma i arbete över huvud taget.

Samtidigt har vi i en internationell kontext väldigt få lågkvalificerade arbeten, vilket i sig inte behöver vara dåligt, men i det läge där vi står är det en naturlig slutsats att en stor del av dem som i dag står utan sysselsättning kan komma in i sysselsättning först i relativt lågkvalificerade arbeten.

Då är frågan vad man kan göra för att stimulera framväxten av dessa arbeten. Det är klart att lönekostnaden spelar en roll i detta sammanhang. Det är i sig inte heller något kontroversiellt. Det är klart att lönekostnaden spelar roll för sysselsättningen. Det ligger också i den modell som fack och arbetsgivare har när de förhandlar om löner och bedömer vad som är ett rimligt löneutrymme. Lönekostnaden spelar roll. Det är också vad vi vet från lönesubventioner, som naturligtvis också är ett verktyg som man ska använda sig av. Det är ett kraftfullt verktyg för att hjälpa personer i arbete.

Sedan är frågan hur man hittar den bästa policymixen. Det är möjligt att man i medierna får en bild att vi rekommenderar att alla löner i Sverige ska sänkas på något dramatiskt sätt, men om man läser vad vi skriver i rapporten ser man att det inte alls är detta vi föreslår. Jag tycker heller inte att det vi föreslår borde vara särskilt kontroversiellt.

Jag ska också säga något om Ullenhags fråga om arbetslöshetsmålet. Det är klart att man kan säga att vad man snarare behöver är arbetsmarknadsmål. Det viktiga är att målen styr åt de områden där vi har problem. Vissa statistiska artefakter ligger i botten som gör att vi nästan med nödvändighet har en högre arbetslöshet än man har i Tyskland. Det har att göra med hur man mäter den. Ett allmänt arbetslöshetsmål antyder att vad man behöver är generella stimulanser, men det är inte alls det vi behöver. Vi behöver mål som styr in åtgärderna på de områden där man har problem, och det måste bli rätt åtgärder. I vissa fall kan det handla om arbetslöshet, i vissa fall om sysselsättning.

Jakob Forssmed tog upp tudelningen. Vi rekommenderar alltså ingen allmän lönesänkning. Det torde vara klart.

Det är klart att man kan tycka att det är märkligt att vi sitter i ett råd som föreslår en kommission som ska ge förslag åt parterna. Det blir många steg däremellan. Men det vi föreslår är att regeringen tillsätter en kommission med lite tyngd och att man tar aktiv del i arbetet med parterna. YA-jobben är ett exempel på sådant arbete.

Det finns en lång tradition av att man försöker arbeta tillsammans med parterna när man har problem. Den traditionen måste man fullfölja. Frågan är: Vad händer om parterna inte tar sitt ansvar? Egentligen är det inte ett alternativ. Parterna måste ta sitt ansvar, hela den svenska modellen bygger på det. Om inte parterna tar sitt ansvar för att bidra till att lösa de stora utmaningar vi har fungerar inte den svenska modellen.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Låt mig börja med frågan om beteendeeffekter. Nu finns det alltså önskemål om att man ska beräkna beteendeeffekter bara vid skattehöjningar. Då kommer naturligtvis argumentet i nästa omgång att vara att man också måste göra det vid skattesänkningar. Då är vi tillbaka där vi var före 1994. Det var inte bra. Det visar våra erfarenheter. Generellt är väl erfarenheten från historien att man sällan kör sönder statsfinanserna på skattehöjningar. Däremot är det större risk att man gör det på skattesänkningar.

Jakob Forssmed frågar om krona för krona. Om man i längden håller på med krona för krona får man ett väldigt konstigt fokus i finanspolitiken. Då tittar man bara på de diskretionära förändringarna, och fokus blir där. Långsiktigt tror jag inte att det är bra generellt. Framför allt tror jag inte att det är bra i ett läge när de stora förändringarna de facto sker i volymssystemen, som står utanför krona för krona. Man silar mygg men sväljer kameler. Det är inte ett lämpligt sätt att arbeta på.

Det finns en rad olika anledningar som gör att jag tror att det i längden blir dåligt att jobba med krona för krona. Man tappar fokus på det som det

finanspolitiska ramverket är till för, nämligen att vi långsiktigt ska ha stabila statsfinanser i form av en ansvarsfull ekonomisk politik när det gäller saldot och utgiftstaken. Man tappar fokus på detta när man jobbar med krona för krona, som ju inte är en del av det finanspolitiska ramverket utan en metod som regeringen använde under ett antal budgetar för att minska de underskott som fanns. Men enligt vår bedömning är den inte lämplig när verkligheten förändrades med de höga volymförändringarna i migrationen.

Vi övergav också de facto krona för krona i december, när vi ökade resurserna till kommuner och landsting med 10 miljarder i en extra ändringsbudget i riksdagen. Det är dessutom olämpligt att säga att man använder en viss metod när man inte alltid gör det. Man säger att man är för en viss metod, men man släpper den när det passar. Det är också ett argument för att inte använda den. Men det avgörande är att det i längden leder fel om man jobbar med krona för krona. Det är min bedömning.

Det som skiljer YA-jobb från generella lönesänkningar är att det innehåller en utbildningskomponent. Man jobbar 75 procent av tiden men utbildar sig 25 procent av tiden. Poängen är att man får lön för den tid man arbetar men inte för den tid man utbildar sig. Regeringens bedömning är att det är en bra form att länka utbildningen närmare arbetslivet, vilket vi behöver jobba mer med i Sverige. Det skiljer oss från många av de länder som har lägre arbetslöshet bland ungdomar – en mjukare övergång från utbildning till arbete.

Jakob Forssmeds fråga om EU-migranter har jag lite svårt att följa. Givet lönenivåerna på svensk arbetsmarknad finns det en del personer som befinner sig i Sverige i dag och som har svårt att ha den produktivitet som krävs för de lönenivåer som finns. Då måste man sänka trösklarna, och man kan då välja två vägar. Det ena är att man ger en lönesubvention, så att det blir billigare för arbetsgivare att anställa. Det andra är att sänka lönerna.

Problemet när man sänker lönerna är att man inte vet om jobben då går till personer som befinner sig i Sverige eller till nya människor som kommer till Sverige. Jag har inte gjort någon beräkning när det gäller huruvida det blir fler eller färre jobb, däremot finns ingen säkerhet i att jobben med låga löner verkligen går till människor som befinner sig i Sverige. De kan lika gärna gå till människor som kommer utifrån, som då behöver försörjning med försörjningsstöd.

Om man däremot ger lönesubventioner vet man att jobben går till personer som befinner sig i landet och som har uppehållstillstånd här.

Ingela Nylund Watz (S): Tack för rapporten! Jag har två lite kortare frågor. Den ena handlar om det faktum om att ni i rådet naturligtvis baserar er rapport mycket på prognoser om framtiden och ägnar lite mindre tid åt att titta på utfallet, till exempel det faktum att vi har ett starkt sparande mellan 2014 och 2015, som ger ett tydligt utfall. Nackdelen med att lägga så stor vikt vid prognoserna är att man missar en del av det som faktiskt händer.

Vi har till exempel sedan några månader tillbaka en ny prognos från Migrationsverket om ett kraftigt sänkt asylmottagande, bland annat för att

regeringens asylopolitik har varit väldigt lyckad, med den åtstramning som har gjorts. Men detta har ni inte alls tagit in i rapporten. Därför undrar jag: Varför tittar man i rapporten så mycket på prognoser och så lite på vad som faktiskt händer?

Den andra frågan gäller huruvida en låglönesektor är bra för Sverige eller inte. Med de svar som jag hittills har fått från er i Finanspolitiska rådet tycker jag med förlov sagt att ni har ganska vaga besked om varför ni gör bedömningen att låglönejobb skulle vara en väg att gå. OECD gjorde för bara några veckor sedan ett tydligt avståndstagande från en sådan väg.

Jag skulle vilja hör hur ni reflekterar över det faktum att OECD så tydligt har en uppfattning som står i motsats till vad ni säger.

Maria Malmer Stenergard (M): Jag har en fråga till John Hassler. Ni nämner i rapporten att det numera tycks saknas en princip för hur utgiftstaken sätts. Skulle du kunna säga något mer om vad det får för konsekvenser för finanspolitiken att man saknar en sådan styråra?

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Till Ingela Nylund Watz skulle jag vilja säga att vi ser som vår klara uppgift att se om regeringens planering inför framtiden innebär till exempel ett åtagande att komma tillbaka till överskottsmålet. Det är precis detta vi måste göra. Vi kan inte bortse från att göra en bedömning av huruvida regeringens politik framöver är förenlig med till exempel överskottsmålet och andra regler som har satts upp.

Sedan är det klart att vi också måste utvärdera bakåt. Vi konstaterar liksom förra året att vi inte såg några problem med politiken i budgeten för 2015, men det är det som hände därefter som vi inte var nöjda med. Den bedömningen ligger kvar.

Vi måste titta framåt på samma sätt som regeringen gör. Vi måste bedöma regeringens åtaganden framöver, liksom vi förstår också måste titta på huruvida man i ett bakåtblickande perspektiv har haft en riktig politik.

När det gäller låglönejobben tror jag att Oskar kommer in.

Maria Malmer! Ja, vi tror att det är bra om regeringen uttrycker en tanke om hur utgiftstaken sätts framöver. Det har i tidigare propositioner funnits uttryckliga beskrivningar om att en andel av bnp, som kan vara konstant eller förändras, är en rimlig utgångspunkt för hur utgiftstaken ska sättas. Det är klart att det måste justeras med tanke på saker som händer, flyktingmottagande och annat. Men vi tror att det skulle kunna vara bra om regeringen är tydlig med vilka principer man använder när man sätter utgiftstaken. Den tidigare regeringen hade också en tanke om att utgiftstaken successivt ska innebära att utgiften som andel av bnp sänks. Det är också en typ av princip som vi tror kan vara värdefull.

Oskar Nordström Skans, Finanspolitiska rådet: Jag ber om ursäkt om vi är vaga. Jag tror inte att det finns någonting som är speciellt vagt i det här och

inte heller någonting som på något sätt avviker från de bedömningar som OECD gör. Sverige har en stor utmaning med många personer med väldigt låga kvalifikationer som måste komma in på den svenska arbetsmarknaden. Sverige har internationellt sett mycket höga minimilöner. Sverige har internationellt sett väldigt få lågkvalificerade arbeten. Det här är en stor utmaning framöver. Om vi ska få in de här lågkvalificerade personerna i arbete är det sannolikt i stor utsträckning i lågkvalificerade arbeten. Där ligger vår stora utmaning på arbetsmarknaden. Den bedömningen delas helt av OECD.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Jag noterade att OECD:s representant som var här sa att en allmän sänkning av lägstalönerna inte vore bra i Sverige. Det har vi heller aldrig föreslagit. Om man läser OECD:s rapport kan man, precis som Oskar noterar här, se att det inte finns någon grund för att påstå att det finns några motsättningar mellan oss och OECD-rapporten. Vi har exakt samma bedömning, skulle jag vilja säga.

Dennis Dioukarev (SD): Herr ordförande! Lina Aldén och Mats Hammarstedt, båda nationalekonomer vid Linnéuniversitetet, har i en rapport till Finanspolitiska rådet studerat flyktingars påverkan på den offentliga sektorns finanser. De har studerat utbildningsbakgrund, sysselsättning och flyktinginvandringens nettopåverkan på den offentliga sektorn. Trots att det inte är någon mysig söndagsläsning får jag lov att säga att det är uppfriskande att läsa en rapport som förutsättningslöst tar sig an de här viktiga frågeställningarna kring invandringen. Det kan tyckas självklart, men jag vill ändå belysa utvecklingen mot ett nytt normaltillstånd i debatten där fakta och statistik är varken mer eller mindre än just fakta och statistik.

Resultatet visar att mellan 35 och 40 procent av flyktingarna var sysselsatta efter fem år i Sverige. Efter sju år var knappt hälften av flyktingarna sysselsatta. Det varierar mellan olika grupper av flyktingar. Andelen sysselsatta bland dem från Irak och Syrien var lägre än andelen sysselsatta bland det totala antalet flyktingar. Den offentliga sektorns totala nettokostnad per migrant uppgår till ca 190 000 kronor första året. Efter sju år ligger motsvarande kostnad på 95 000 kronor. Det är alltså för etableringsfasen. Därutöver tillkommer det initiala kostnader för asylprocessen som man inte räknat med i kalkylerna.

I debatten får vi ofta höra att Sverige behöver invandring – annars klarar vi inte välfärden. Baserat på tidigare dokumenterad forskning och baserat på denna rapport undrar jag: Finns det stöd för att argumentera för flyktinginvandring av ekonomiska skäl?

Peter Helander (C): Jag har en fråga till finansminister Magdalena Andersson. Oskar Nordström Skans svarade lite grann på min fråga. Det finns ju en del kritik mot en satsning på låglönejobb för vissa grupper. Att det beror på hur man gör och att parterna ska ta sitt ansvar var Finanspolitiska rådet ganska

tydligt med. Men man säger också att regeringen måste stödja parterna i att hitta en lösning. Och hittar vi ingen lösning har vi ingen svensk modell. Då är min fråga till Magdalena Andersson: Kommer Magdalena Andersson att vara aktiv och medverka till att parterna träffas och hittar en modell för att få in den stora gruppen av människor med dåliga kvalifikationer på arbetsmarknaden?

Håkan Svenneling (V): Förra året kritiserade jag Finanspolitiska rådet för att man inte hade tillräckligt mycket jämställdhetsperspektiv i sina analyser. Det har man kompenserat för i år, kan man säga, framför allt genom att man i det åttonde kapitlet går igenom regeringens budgetpropositioners jämställdhetsbilaga och analyserar den. Där konstaterar man att bilagan utgör en god beskrivning av fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Men samtidigt kommer man med ett antal förslag på förbättringar som man tycker borde göras så att bilagan skulle få lite större uppmärksamhet. Man tycker också att regeringen borde precisera målen för jämställdheten bättre och tidssätta dem. Min fråga till finansministern är helt enkelt om man från regeringens sida tänker ta in något av de här förslagen och lyfta fram jämställdhetsbilagan på ett bättre sätt.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Dennis Dioukarev tog upp kostnaderna för flyktingmottagandet. Vi har bett att få en underlagsrapport där man har studerat en väldigt specifik fråga. Det är den kostnad som uppstår för den offentliga budgeten av flyktingmottagning, givet att det fortsätter att se ut ungefär som det har gjort tidigare. Den kalkylen gör att den offentligfinansiella kostnaden i ett kort perspektiv är långt ifrån negligerbar. Vi pratar om en kostnad på kanske 1 procent av bnp under överskådlig tid, om flyktingmottagandet ökar från tidigare ungefär 30 000 till 75 000. Det är en betydande kostnad. Det är förstås inget hot mot välfärdsstaten, men det är någonting som bör räknas med.

Det är dock två saker som man bör komma ihåg i fråga om detta. Det ena är att detta rör sig om flyktingmottagande. Det rör sig inte om invandring i största allmänhet. Det är det ena. Det andra är att det här inte är en samhällsekonomisk kalkyl. Det finns förstås andra kostnader och intäkter som inte går via den offentliga budgeten, som inte finns med här. Det är förstås mycket svårare att beräkna dem, och jag är inte i dagsläget beredd att försöka mig på att göra någon sammanfattande kalkyl av dem. Men slutsatsen är alltså att flyktingmottagande under en överskådlig tid, om det fortsätter att fungera som det har gjort hittills, är en belastning på den offentliga budgeten som inte kan försummas men som heller inte är ett fundamentalt hot mot samhällsekonomin.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Peter Helander frågar om vi kommer att vara aktiva i fråga om att träffa parterna i syfte att få fler människor att komma in på arbetsmarknaden. Regeringen för en kontinuerlig dialog med

arbetsmarknadens parter just om hur fler människor ska kunna komma i arbete. Vi lyssnar naturligtvis också på dem när det gäller hur man lämpligast bör utforma de olika former av stöd som finns för att människor ska komma in på arbetsmarknaden, så att de blir attraktiva för arbetsgivarna och så att fler människor får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Jag ska bara säga någonting om de låga lönerna, som vi har haft en stor diskussion om. Det är viktigt att påpeka att Sveriges välstånd bygger på att vi har en hög produktivitet och att vi har en hög utbildningsnivå och att vi inte tappar det. Det är viktigt att vi diskuterar hur människor ska komma in på svensk arbetsmarknad, men det är också viktigt att vi inte glömmer perspektivet att vårt välstånd bygger på att vi konkurrerar högt upp i värdekedjan med hög innovationskraft, hög utbildning, hög kompetensnivå och hög produktivitet. Det är viktigt att vi inte tappar bort det perspektivet.

Däremot kan man diskutera om arbetsmarknaden är optimalt utformad som den är nu, när många människor med högre utbildning också utför arbetsuppgifter som man inte behöver en högre utbildning för. Det har skett en omvandling i det svenska arbetslivet under de senaste decennierna mot att personer med lite högre utbildning också utför arbetsuppgifter som inte kräver den utbildningsnivån. Det är en stor diskussion om att sjuksköterskor nu gör en del arbetsuppgifter som undersköterskor gjorde förut, och undersköterskor utför arbetsuppgifter som vårdbiträden utförde tidigare. Det är då arbetsuppgifter som kanske inte kräver den utbildningsnivån.

Här är en intressant diskussion. Där skulle man kunna höja produktiviteten genom att människor faktiskt utför arbetsuppgifter som de är utbildade för samtidigt som man kan få in personer med lägre kvalifikationer på arbetsmarknaden. Det är en väldigt intressant diskussion att ha i Sverige.

Jag är heller inte övertygad om att det är mest kostnadseffektivt organiserat när till exempel lärare sitter och uppdaterar föräldrarnas mejllistor och telefonlistor. Det gäller även mycket annan administration som lärare utför. Det handlar också delvis om yrken där det råder arbetskraftsbrist och där vi behöver använda den utbildning som vi har på ett effektivare sätt. Det tycker jag själv är en intressant diskussion.

Om vi tittar på jämställdheten ser vi att det är ett tydligt fokus för regeringen att förbättra jämställdheten i Sverige. Vi är, tror jag, världens första uttalat feministiska regering och har också genomfört en rad reformer för att föra jämställdheten framåt i Sverige – en tredje pappamånad, bland annat. På Finansdepartementet är vi nu föremål för en del internationellt intresse när det gäller hur vi jobbar med jämställdhetsbudgetering. Bland annat är det i årets budgetprocess krav på att alla förslag som ministrarna för fram ska vara jämställdhetsanalyserade. Annars har vi tagit oss friheten att inte behöva beakta förslagen i budgetarbetet. Det har rönt en del intresse. Vi har också genomfört en rad reformer i budgeten för att stärka jämställdheten i samarbete med just Vänsterpartiet.

Ska man ha mer tidssatta mål? Man kan säkert diskutera om huruvida man ska ha en tydligare målfokusering också i jämställdhetspolitiken. Det är någonting som man kan fundera på och resonera om. Vi har inte tagit ställning.

Erik Ullenhag (L): Magdalena Andersson sa att det sällan är skattehöjningar som hotar den ekonomiska politiken. Jag tror att det är precis det som sker just nu: att man med de skattehöjningar man gör, där man inte får in de pengar man räknar med, bygger upp budgethål som skapar problem. Men det är en debatt vi får ta någon annanstans.

Jag kan ge Magdalena Andersson en poäng. Även ifall jag är helt övertygad om att skattesänkningar när det gäller jobb är bra bör man inte räkna med dynamiska effekter i den delen. Ska man då ha hängslen och livrem ska man inte se till att räkna in skattepengar som alla experter säger inte blir så stora som Magdalena Andersson tror i sin statsbudget. Det gräver hål. Men vi tar den politiska diskussionen någon annanstans.

Jag har två frågor till John Hassler och Finanspolitiska rådet. Den ena gäller det ni skriver om effekten av att regeringen inte kommer att få de skattepengar man tänker sig utifrån de skattehöjningar man gör. Borde man ha tagit höjd för det i budgetarbetet? Är man i den delen underfinansierad?

Den andra frågan till Finanspolitiska rådet gäller om jag förstod diagrammet rätt, där man hade justerat för migrationskostnader och även de underskott vi ser under kommande år. Det diagrammet säger egentligen att även när migrationskostnader räknas in kommer vi att vara i ett läge där man lånar när högkonjunkturen är på sin topp. Är det så man ska läsa det, eller läser jag det fel?

Jakob Forssmed (KD): Ordförande! Jag tycker att Oskar Nordström Skans sätter fingret på hela problemet som vi har nu. Det handlar bland annat om beskrivningen av den enorma utmaning Sverige står inför när det gäller att försöka göra någonting på arbetsmarknaden för att få in stora mängder personer som har lägre kvalifikationer. Det handlar också om de sociala kostnader som blir om vi inte klarar det här på ett bra sätt. Det andra är – som han uttrycker det – att det inte är något alternativ att parterna misslyckas med detta, för då har vi inte längre någon svensk modell. Det tycker jag är väldigt intressant att höra. För vad ser vi nu? Jo, vi ser att utmaningen kvarstår. Vi ser inte några omfattande tecken på att parterna gör det som de kanske ska ur den här aspekten. Det bygger förstås på att det finns en insider- och outsider-problematik som är betydande, tror jag.

Vi kan se att i årets avtalsrörelse ökar ingångslönerna till exempel ganska kraftigt inom Handels – där finns typiska ingångsjobb, traditionellt sett. Det gör det ännu svårare för parterna att till nästa år ta steg här.

Finansministern svarar då att det finns en utbildningskomponent i YA-jobben. Det är helt riktigt. Men YA-jobbens konstruktion har ju tillkommit för att försöka göra någonting åt det problem som vi ser. Det handlar om att sänka

kostnaderna för företag för personer som inte har fulla kvalifikationer. Finansministern säger att vi i stället ska jobba med lönesubventioner. Rådet konstaterar i rapporten att det är bra. Det ska vi göra. Det tycker jag också att vi ska göra. Det ska vara en komponent på svensk arbetsmarknad. Men det är också en krånglighet i det som gör att det inte nyttjas fullt ut. Då blir frågan till finansministern: Hur ska ni komma till rätta med den problematiken?

Samma sak gäller YA-jobben. Det har, så att säga, blivit en våt filt av byråkrati kring detta som gör att det inte alls fungerar som det var tänkt. Har ni några förslag i den delen?

Man kan titta på Arbetsförmedlingens förenklingsarbete. Deras lösning är att förenkla en del kring de subventionerade anställningarna men att då också göra nystartsjobben till föremål för en mer omfattande prövning. Det är ju det instrument som är enkelt, som är rättighetsbaserat och som har fungerat bäst. Också det vill man, så att säga, krångla till. Fördjupa gärna resonemanget kring de sakerna, Magdalena Andersson!

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Erik Ullenhag frågade om det här med att ta höjd för de dynamiska effekterna. Såvitt jag förstår hävdar regeringen att man tar höjd för detta i den allmänna bedömningen av framtida inkomster och utgifter. Det är förstås svårt för oss att i detalj se om man har gjort det. Men vi har ingen anledning att misstänka att man inte har tagit höjd på det sättet. Vår kritik riktar sig inte mot det, utan kritiken riktar sig mot att vi tycker att en bra ekonomisk-politisk diskussion om olika förändringar i skattesystemet också bör innehålla en beskrivning av den typen av saker.

Sedan gäller det justeringen av det strukturella sparandet för migrationskostnaden. Mot bakgrund av Migrationsverkets bedömningar av framtida kostnader och de kostnader som vi har beräknat utifrån Aldéns och Hammarstedts kalkyler kan vi göra en framräkning i olika scenarier av hur stor kostnad det offentliga har för asylmottagningen. Vad vi då gör är att vi ser hur stor kostnaden skulle ha varit under kommande år om man hade haft 75 000 i asylmottagning hela tiden. Sedan säger vi att kostnader som för närvarande ligger över den prognostiserade banan, även i år, räknar vi som temporära kostnader. Det är den justering som vi gör från det strukturella sparandet. Den kalkylen visar, som du sa, att det strukturella sparandet, när man räknar bort det här, ändå faller och blir negativt 2017.

Det här är då gjort utifrån den prognos som användes i budgeten, med 75 000. Den senaste prognosen för asylmottagandet ligger väl på 60 000. Det skulle innebära en något större justering. Om man fortfarande kommer under noll ska jag låta vara osvuret. Men den förändring som uppstår i justeringen av att man går från 75 000 till 60 000 är förstås inte jättestor. Skulle man däremot ändra prognosen till 30 000 är en betydligt större andel av de kostnader vi har nu temporära. Som jag tror att jag nämnde skulle man då få lägga till ungefär 1 procent i justering. Då ser bilden helt annorlunda ut. Men jag tror inte att det är någon som har föreslagit att man ska beräkna det så: att man bör utgå från 30 000.

Oskar Nordström Skans, Finanspolitiska rådet: Jag vill bara göra ett litet förtydligande som gäller Jakob Forssmeds fråga. Det är egentligen inte någon invändning mot det han sa. Jag vill bara förtydliga att när vi betonar vikten av att parterna deltar ska det inte sammanblandas med – och det tror jag inte att han hävdar heller, men jag vill ändå ha det sagt – att det fulla ansvaret för att lösa situationen ligger hos parterna. Däremot är det en stor utmaning som vi står inför. Då måste *även* parterna bidra. De delar där vi kanske alla är överens glömmar vi bort att nämna här. Men det är ändå så, precis som vi skriver i rapporten, att det här motiverar satsningar på utbildning, på matchning, på subventioner och så vidare. Det får inte glömmas bort. Parterna blir olyckliga när de tycker att vi lämpar över allting på dem, och det är inte tanken.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Det är en viktig poäng. Parterna är en viktig aktör. Politiken är en annan viktig aktör. Vi har ett delat ansvar för att se till att människor kommer in på arbetsmarknaden. Det är oerhört viktigt att göra de stöd som vi har effektiva. Här för vi en dialog med arbetsmarknadens parter och inte minst med arbetsgivarna om hur man kan göra de lönesubventioner som finns mer attraktiva för arbetsgivarna att använda. Det kommer att vara ett viktigt arbete framöver.

Vad gäller YA-jobben är det precis som Jakob Forssmed noterar. Det har inte blivit den succé som man hoppades på när de lanserades – var det 2013 eller 2014? Det finns säkert flera orsaker till det, men jag antar att en av orsakerna är att den typen av nya system tar lite tid att bygga ut. Det kan vara en förklaring. Men det kan säkert diskuteras varför det inte har tagit den fart som man hoppades. Det är också viktigt att påpeka att YA-jobben är för ungdomar som har med sig en utbildning i bagaget.

Sedan gäller det frågan om man lånar i högkonjunktur om man tar hänsyn till migrationsjusteringen. Man kan titta på det strukturella sparandet. Frågan är: Vad är en normalmigration? Man kan titta på den historiskt normala migrationen, som är ungefär på de nivåerna som vi ligger på just nu. Då har vi strukturellt för innevarande år ett överskott på nästan en halv procent. Men om man tar dubbelt vårt historiska mottagande har vi ett överskott på 0,1 procent, strukturellt, för innevarande år.

Monica Green (S): Jag ska först be att få gratulera finansutskottets ordförande på födelsedagen – grattis! Det finns sämre sätt att fira sin födelsedag än att vara här.

Jag dras in i kommentarerna om de låga lönerna även om jag också har en annan fråga. Jag delar Ingela Nylund Watz uppfattning att Finanspolitiska rådet är otydligt. Jag oroar mig lite över att det faktiskt finns starka krafter i samhället. Det finns också politiska partier som till vilket pris som helst vill ha en låglönemarknad trots att vi vet att det finns länder som har väldigt stora skillnader mellan löner och har en låglönemarknad och som ändå har betydligt högre arbetslöshet än vi har. Det är kanske lite olyckligt om ni nästan skulle

dras med i någon sorts politiskt spel. Jag hoppas att ni är noga med att inte dras med i det.

Jag hoppas att ni försöker vara så objektiva som möjligt eller att ni åtminstone för resonemang. För det finns absolut ingen konsensus mellan ekonomer som påstår att låglönejobben skulle vara lösningen. Så var det inte ens när andra krafter motiverade att ungdomar skulle tjäna mindre. Det var ju trendigt ett tag innan vi hade diskussionen om att flyktingar skulle ha lägre löner. Det spelar liksom ingen roll för vissa, bara vi får en låglönemarknad. Ungdomsarbetslösheten sjunker just nu. Då kan man inte argumentera för det, utan då får man sikta in sig på en annan grupp.

OECD säger faktiskt inte detta, och ni försökte förtydliga att de inte är för en generell åtgärd. De pekar på att man i stället ska kunna rikta sig till dem som behöver stödet och se till att man stöder arbetsgivarna så att de i sin tur får lägre kostnader när de anställer. Jag tycker att det vore trevligt om ni också kunde se det som OECD har rekommenderat.

Det var ett påstående. Nu ska jag ställa en fråga. Det handlar om ROT-avdraget. I höstas fick regeringen mycket kritik för att man skulle trappa ned ROT-avdraget. Nu har det visat sig att konjunkturen faktiskt har spelat regeringen i händerna här. Det är brist på byggnadsarbetare. Det är brist på hantverkare. Vi får ta in byggnadsarbetare från andra länder just nu. Då skulle jag vilja ha en kommentar. Tycker ni fortfarande att det är olyckligt att trappa ned ROT-avdraget?

Fredrik Schulte (M): Jag har två frågor till John Hassler. Ser ni särskilda risker med kombinationen av ett svagt offentligt sparande i högkonjunktur och det faktum att vi nu i högkonjunktur har minusränta? Ser ni några negativa potentiella effekter av det när vi går in i nästa lågkonjunktur?

Sedan undrar jag hur ni ser på att regeringen inte längre gör sysselsättningsberäkningar för sina reformer i sina budgetar?

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Monica Green talade om att vi riskerar att bli utnyttjade i ett politiskt spel. Vi är förstas medvetna om det och är väl i viss mån också bekymrade, måste jag säga. Vi noterar att det är tråkigt att diskussionen om integrationen av de nyanlända har blivit så polemisk och politiserad. Vi noterade att när det gällde att stänga gränserna fanns det en väldigt hög grad av konstruktivitet, oavsett vad man tyckte om utfallet av det. Där kunde man verkligen lägga tidigare åsikter åt sidan och se situationen som den var. Den graden av konstruktivitet har vi inte alls på integrationsområdet. Det tar sig bland annat uttryck i att man riskerar att få sina argument kidnappade. Vi är medvetna om det och tycker att det är tråkigt. Vi gör vårt bästa för att vara tydliga.

När det gäller OECD rekommenderar jag återigen att folk läser OECD-rapporten. Jag tycker att den ger en väldigt god beskrivning, som stämmer mycket väl med vad vi säger. Den beskriver också forskningsläget, som väl

ungefär säger att det finns en betydande osäkerhet om vad generella förändringar i minimilönerna har för effekt på sysselsättningen. Det beror på mycket, och vi kan inte exakt säga hur det fungerar. Däremot säger den att sammansättningseffekterna är ganska tydliga. Det finns en ganska stor samstämmighet om det här: Om man kan rikta åtgärder mot speciella grupper som har det väldigt svårt kan deras relativa situation på arbetsmarknaden förbättras. Möjligen blir inte konsekvensen att arbetslösheten minskar totalt, men den gör det åtminstone för dessa grupper. Det är den konsensus som jag tycker att man kan säga finns bland forskarna och som vi tycker bör vägleda arbetet framöver i Sverige.

Vi har över huvud taget varit ganska skeptiska genom åren till generella åtgärder. Vi var till exempel inte positiva till den allmänna arbetsgivaravgiftssänkningen för ungdomar. Vi noterade att det för de flesta ungdomar inte behövs. Men det behövs för vissa typer. Det gäller att inrikta åtgärderna, och det tror vi att man kan göra, givet att arbetsmarknadens parter är med här.

ROT-avdraget – har vi sagt någonting om det? Nej. Där vill jag nog inte skjuta från höften, utan det får vi överlämna till nästa råd att fundera på.

Minusräntan – ja, det är klart att det finns mycket som talar för att minusräntan och skulduppbyggnad och tillgångspriser som har skjutit i höjden gör att konjunkturen är känsligare. Om vi, Gud förbjude, verkligen skulle få en fortsatt finanspolitik som verkar destabiliserande är det klart att det inte kan uteslutas att det samverkar med de här riskerna för att finansiella obalanser slår igenom. Jag skulle vilja säga att det är ett argument för att verkligen ta stabiliseringspolitiken via finanspolitik på allvar framöver.

Ordföranden: Vill Oskar säga någonting också?

Oskar Nordström Skans, Finanspolitiska rådet: Nej, jag tror att John sammanfattade det ganska väl. Vad OECD säger är väldigt mycket i linje med vad vi skriver. De skriver att höga ingångslöner – jag översätter löpande – och begränsad lågkvalificerad sysselsättning betyder att vissa grupper har svårt att komma i arbete. Problembeskrivningen är precis densamma. Beskrivningen av forskningsläget är också väldigt mycket i linje med vad vi skriver.

Jörgen Hellman (S): När man analyserar länders statsskulder kanske man inte tittar på ländernas hushålls skulder. Man tittar inte på detta sammantaget.

När det gäller denna rapport om finanspolitiken: Vad blir det för brister när man inte ser på helheten, alltså både finanspolitiken och penningpolitiken? Borde man se på helheten framöver för att undvika kommande problem?

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Jag misstänker att frågan, åtminstone indirekt, handlar om huruvida man ska ge ett utökat uppdrag till Finanspolitiska rådet att studera även penningpolitiken. Jag tycker att det finns

argument för och emot det. Ett argument för är i linje med vad du säger, nämligen att stabiliseringspolitiken har flera komponenter och penningpolitiken är en del i den. Det är klart att det är svårt att utvärdera finanspolitiken utan att också ta hänsyn till vad som händer på det penningpolitiska området. Det är ett argument för.

Ett argument mot är att penningpolitiken är delegerad till en oberoende riksbank och att kontrollansvaret då snarare ligger på finansutskottet. Man skulle kunna tänka sig att stärka det på olika sätt och i och för sig göra det genom att också Finanspolitiska rådet har synpunkter på penningpolitiken som diskuteras här. Det är absolut inte otänkbart.

Jag tycker att man ska föra en diskussion om detta. Men jag är inte beredd att i dagsläget säga om jag tycker att det är bra eller dåligt. Men jag ser inte några uppenbara argument för att man över huvud taget inte ens ska diskutera detta.

Ordföranden: Jag vill nu ge möjlighet till både Finanspolitiska rådet och finansministern att säga något avslutande om detta.

John Hassler, Finanspolitiska rådet: Jag har inte så mycket mer att säga än att jag tackar för dessa år i Finanspolitiska rådet.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Jag tackar för en jättebra och intressant diskussion och för ett bra arbete från Finanspolitiska rådet.

Det som vi diskuterar är hur vi ska hantera två saker, eller egentligen fyra dimensioner. En är hur vi ska hantera det faktum att vi halkade rejält av banan för överskottsmålet 2014, då vi låg 75–80 miljarder från banan i enlighet med överskottsmålet. En annan dimension är hur vi ska hantera de ökade kostnaderna för migrationen. Vad är normal migration?

Det handlar också om vad regeringen har gjort och hur prognoserna ser ut framöver. Där kan jag notera att Finanspolitiska rådet ändå konstaterar att det som regeringen har gjort är att föra en mer stram och restriktiv finanspolitik. Det avser vi naturligtvis att fortsätta göra.

Man kan också notera att enligt de prognoser som föreligger – om man tittar på en historiskt normal migration – kommer vi under mandatperioden att, strukturellt och konjunkturjusterat, komma tillbaka till en bana som är förenlig med överskottsmålet. Men det är klart att den återhämtningen tar längre tid med tanke på de migrationsprognoser som finns i den vårproposition som mycket av diskussionen nu utgår från. Där är det också viktigt att notera att dessa prognoser har förändrats från Migrationsverket. Även de nya prognoserna från Migrationsverket ligger lägre, men det verkliga utfallet ligger för tillfället betydligt lägre än dem. Det ska naturligtvis bli mycket intressant att följa detta och se vad som händer de kommande månaderna, och naturligtvis hur höstens budget påverkar prognosen framöver som naturligtvis kommer att bli justerad som den alltid blir.

Ordföranden: Det är nu dags för utskottets vice ordförande Ulf Kristersson att avsluta denna utfrågning.

Vice ordföranden: Jag vill först och främst tacka Finanspolitiska rådet för årets granskning. Som vi alla märker är det värdefullt med permanent kritiskt granskande ögon. Jag inser också, som någon nämnde här, att det är lättare att uppskatta de kritiska synpunkterna i opposition än när man sitter i regering. Jag är väl medveten om att jag en dag mycket väl kan få äta upp denna uppskattning, men jag vill ändå uttrycka den.

Sverige behöver mer av en kvalificerad debatt i skärningspunkten mellan ekonomisk politik och ekonomisk vetenskap. Jag har själv verkat i ungefär tio år i svensk social- och välfärdspolitik och vet att vi där skulle ha varit avundsjuka på att ha mer av denna sorts kvalificerad armbrytning mellan politik, empiri och utvärdering. Det finns för lite av detta på andra politikområden.

Jag ska göra några avslutande reflektioner. Det finanspolitiska ramverket är i hög grad en produkt av Sveriges erfarenheter från 90-talskrisen. Ingen vill förringa våra erfarenheter från finanskrisen, men i politisk mening var det 90-talskrisen som var stälbadet för Sverige. Många länder som inte hade gått igenom det och dragit slutsatser av det drabbades hårdare av finanskrisen senare.

Men tiden går fort, och sådant som var självklart då är inte självklart nu. Och sådant som ifrågasattes då ifrågasätts inte nu. Detta var till exempel en tid när mitt eget parti, Moderaterna, ifrågasatte stora överskott i offentliga finanser eftersom det – allt annat lika – tydde på att man beskattade för mycket. Det var också en tid när en socialdemokratisk finans- och därefter statsminister varnade för stora ökningar i transfereringsutgifterna och ville prioritera välfärdens kärna framför bidrag och andra ersättningar, vilket återkopplar till dagens diskussion om sjukfrånvaro och migrations- och integrationsutgifter.

En viktig slutsats är naturligtvis det som både Finanspolitiska rådet och andra har pekat på, nämligen att det är en stor skillnad mellan sjukfrånvaroutgifter och migrations- och integrationsutgifter som är temporära och sådant som är en permanent höjning, eller en mycket långsiktig höjning, av de årliga utgifterna för dessa saker. Det påverkar också i hög grad om man ska finansiera dessa krona för krona eller inte.

Det finanspolitiska ramverket står naturligtvis inte över vanliga demokratiskt fattade politiska beslut, som det ibland antyds. Men det syftar ändå till att sätta riktigt långsiktiga ekonomiska restriktioner på den kortsiktiga politiska viljan. Politik är absolut att vilja saker, men det är också att kunna genomföra saker. Ramverket tvingar in denna mycket legitima vilja i transparenta excelfiler. Det låter tråkigt, men det är bra.

Ett vanligt missförstånd är att ramverket lägger tuffa band på sittande regering. Egentligen är det precis tvärtom. Det är ett starkt stöd för sittande finansministrar oavsett färg.

Jag sa lite grann på skoj häromveckan att näst efter ett gott stöd från egen statsminister är ramverket en finansministers allra bästa vän, därför att det ger nödvändiga muskler att prioritera och säga nej också till favoritutgifter från sina egna.

Allra sist: Det har flutit mycket vatten under broarna sedan sörmlänningen John Hassler var ordförande i Elevförbundet på 70- och början av 80-talet och besökte den gymnasieskola i Eskilstuna där jag gick i första ring och ledde MSU-föreningen. Vi var inte eniga om allt då, och vi är inte det nu heller. Jag minns att vi även då tyckte att det var kul att diskutera saker. Nu har Finanspolitiska rådet lånat dig färdigt, och du får återgå till universitetet på heltid. Stort tack för dina insatser!

Ordföranden: Därmed var utfrågningen avslutad.

BILAGA

Bilder från utfrågningen

John Hasslers presentation

Finanspolitiska rådets rapport 2016

John Hassler

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Stabiliseringspolitiken

- Stark tillväxt 2015.
- Sverige är på väg in i en högkonjunktur redan i år.
- Offentliga sparandet blev för svagt 2014, förstärktes kraftigt 2015 men försvagas nu trots den starka konjunkturen.
- Finanspolitiken borde vara betydligt stramare 2016 – 2018 än den politik som regeringen presenterar i VP16.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

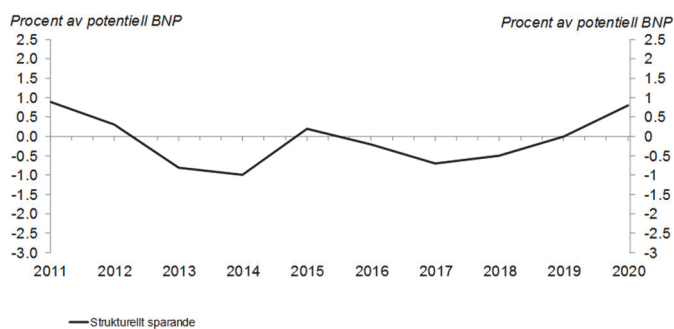
Överskottsmålet

- Finns en betydande avvikelse mellan det finansiella sparandet och vad överskottsmålet kräver .
- Kan bara till mindre del förklaras av tillfälliga utgifter för asylinvandringen.
- Regeringens argument: vi har råd att låna och behöver därför inte behöver stärka budgeten.
- Argumentet är inte förenligt med ramverket och inte heller en ansvarsfull stabiliseringspolitik.
- En plan med åtagande om att finansiera reformer eller oförutsedda utgifter saknas.

→ Regeringen bryter mot det finanspolitiska ramverket

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

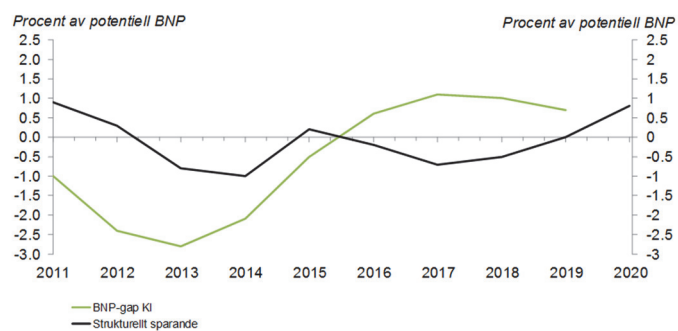
Strukturellt sparande enligt VP16

Källa: VP16.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

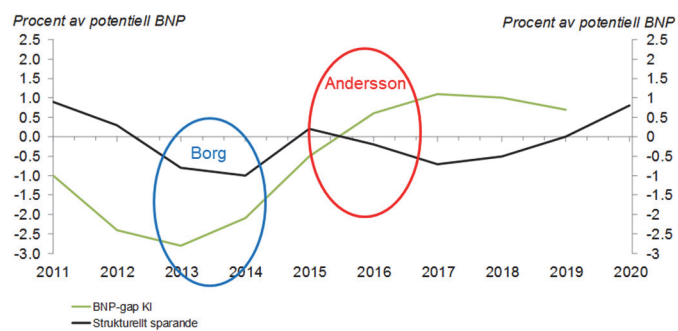
Strukturellt sparande enligt VP16 samt BNP-gap

Källa: VP16 och KI.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

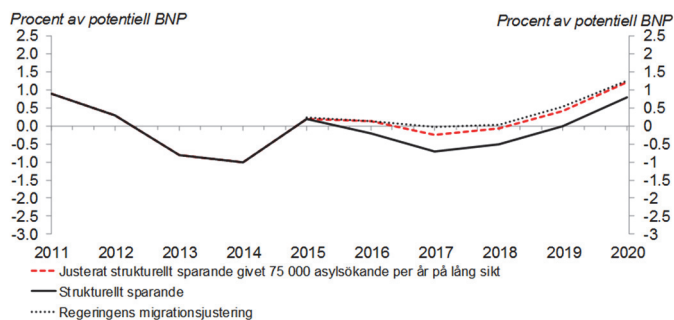
Strukturellt sparande enligt VP16 samt BNP-gap

Källa: VP16, KI och egna beräkningar.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Strukturellt sparande enligt VP16, BNP-gap och migrationsjustering

Källa: VP16 och egna beräkningar.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Förändringar i ramverket

- Målet för det offentliga finansiella sparandet bör från tid till annan kunna omprövas.
- Kräver en konstruktiv och framåtblickande diskussion som inte styrs av kortsiktiga motiv – ett ansvar för både regering och opposition.
- Borde finnas förutsättningar att komma överens – om så inte sker fungerar inte ramverket.
- Viktigt att förändringar görs med bra argument – dessa kan då återanvändas i framtida diskussion.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Arbetslöshetsmålet

- Målet om lägst arbetslöshet i EU år 2020 kommer inte att nås.
- Beror till stor del på att många heltidsstuderande ungdomar räknas som arbetslösa. Svenska situationen ser sämre ut än vad den egentligen är.
- Det vore bättre med separata mål för olika grupper, t.ex.:
 1. integration av nyanlända,
 2. snabbare inträde på arbetsmarknaden för unga,
 3. successivt höjd genomsnittlig pensionsålder.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Infrastrukturen

- De planerade investeringarna i höghastighetsjärnväg är förmodligen samhällsekonomiskt mycket olönsamma. Därför bör de inte genomföras.
- Riksdagen har beslutat att samhällsekonomisk lönsamhet ska vara styrande för investeringsbesluten. Så sker inte i praktiken. Därför behövs ett ramverk.
- Ett eventuellt beslut angående höghastighetsjärnvägen bör inte undantas normal budgetprövning genom lån i Riksgälden.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Tack!

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Magdalena Anderssons presentation

Kommentar till Finanspolitiska rådets rapport

Finansminister Magdalena Andersson
Finansutskottet
24 maj 2016

Finansdepartementet

2

AGENDA

- **Inledning**
- Kommentarer till övergripande slutsatser

Finansdepartementet

3

Inledning

- **Flera internationella och nationella aktörer**
 - Internationellt: EU, OECD, IMF
 - Sverige: ESV, IFAU, KI, RiR, FpR
- **Viktigt med en väl fungerande extern uppföljning av finanspolitiken**
- **Mot den bakgrunden välkomnar regeringen årets rapport från Finanspolitiska rådet**

Finansdepartementet

4

AGENDA

- Inledning
- **Kommentarer till övergripande slutsatser**
 - **Arbetsmarknad och integration**
 - Infrastruktur
 - Finanspolitik
 - Mål
 - Tak

Finansdepartementet

Integrationen på arbetsmarknaden behöver förbättras

FINANSPOLITISKA RÅDET SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

- **Nyanländas integration på arbetsmarknaden behöver förbättras**
 - Asylinvandringen motiverar fler satsningar på utbildning, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och subventionerade anställningar
- **Små effekter av lägre ingångslöner, kan vara större för svaga grupper**
 - Men lönebildningen en fråga för arbetsmarknadens parter
- **Arbetslöshetsmålet bedöms inte nås och bör omformuleras till separata mål för olika grupper**

Integrationen på arbetsmarknaden behöver förbättras (forts.)

Kommentarer:

- Regeringens åtgärder för att stärka integrationen och sänka arbetslösheten, bl.a:
 - Göra det billigare för arbetsgivare att anställa - subventioner
 - Utökning av utbildningsplatser, snabbspår, validering, SFI, reform av etableringsersättningen
- Effekterna av lägre ingångslöner mycket osäkra
 - Spridningseffekter
 - Oklart vilka som får jobben
- Starka parter på arbetsmarknaden som självständigt förhandlar avtal och villkor är en del av den svenska modellen

AGENDA

- Inledning
- **Kommentarer till övergripande slutsatser**
 - Arbetsmarknad och integration
 - **Infrastruktur**
 - Finanspolitik
 - Mål
 - Tak

Finansdepartementet

2 Infrastruktur

Prioriteringen av investeringar kan förbättras

FINANSPOLITISKA RÅDET SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

- **Höghastighetsjärnväg samhällsekonomiskt olönsam**
- **Ramverk för infrastrukturbeslut bör införas**

Kommentarer:

- Stigande kostnader för höghastighetsbanor är problematiskt
- Samhällsekonomisk analys görs inför beslut om större infrastrukturinvesteringar
- Ny infrastrukturproposition planeras till hösten 2016 – regeringen kommer överväga hur prioriteringen av åtgärder kan förbättras

Finansdepartementet

AGENDA

- Inledning
- **Kommentarer till övergripande slutsatser**
 - Arbetsmarknad och integration
 - Infrastruktur
 - **Finanspolitik**
 - **Mål**
 - Tak

Finansdepartementet

3 Finanspolitik

10

Finanspolitik

FINANSPOLITISKA RÅDET SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

- **Avvikelse från målet för det finansiella sparandet trots att ekonomin utvecklas starkt**
- **Behövs en plan för återgång till målet för det finansiella sparandet**
 - Kona-för-kona gäller inte längre

Finansdepartementet

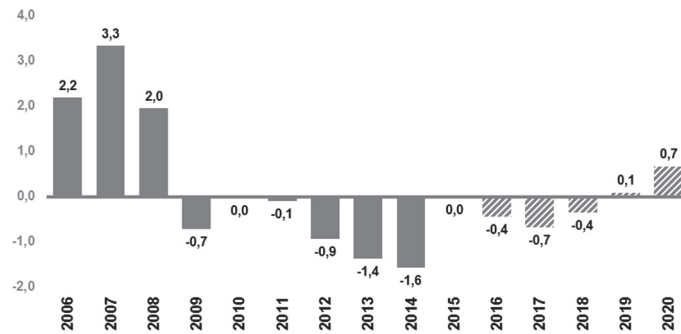

3 Finanspolitik

11

Finansiellt sparande över tid

Finansiellt sparande, offentlig sektor
Procent av BNP

Källa: Finansdepartementet.

Finansdepartementet

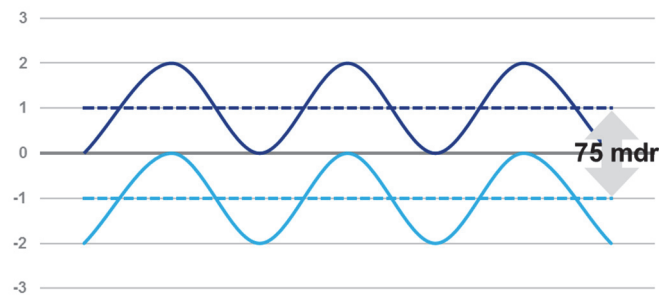

3 Finanspolitik

12

Illustration av mål för det finansiella sparandet

Schematisk bild finansiellt sparande
Procent av BNP, miljarder kronor

Finansdepartementet

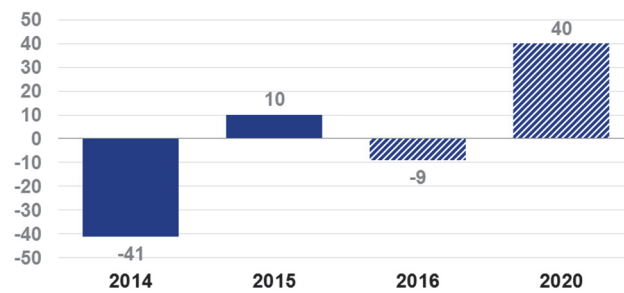

3 Finanspolitik

13

Den förda politiken ej expansiv jämfört med 2014

Strukturellt sparande, offentlig sektor
Miljarder kronor

Källa: Finansdepartementet.

Finansdepartementet

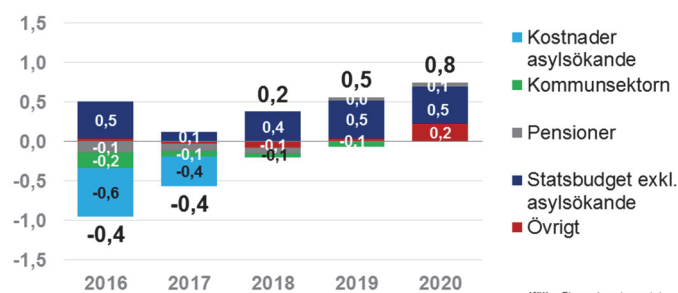

3 Finanspolitik

14

Varför försvagas det konjunkturjusterade sparandet?

Förändring strukturellt sparande, offentlig sektor
Procent av BNP

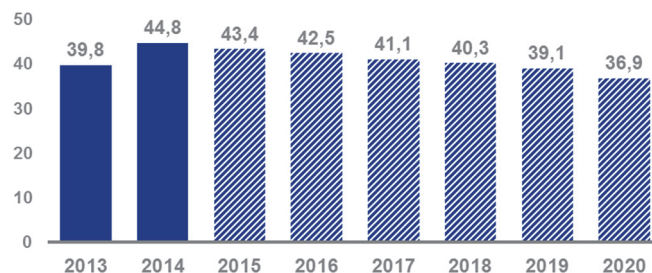
Källa: Finansdepartementet.

Finansdepartementet

Sjunkande offentlig skuldsättning

Offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld
Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar

Finansdepartementet

Stärkta statsfinanser

Kommentarer:

- **Finanspolitiken har lagts om i en mer ansvarsfull riktning och underskottet från 2014 har minskat kraftigt**
 - Konjunkturjusterat sparande stärktes med 1,2 procentenheter under 2015
- **Finanspolitiska ramverket styrande för politiken:**
 - Kona-för-kona har spelat ut sin roll
 - Regeringen gör en helhetsbedömning av finanspolitikens inriktning i varje budget
 - Finansiella sparandet ska tillbaks till balans och överskott

Finansdepartementet

Kostnadsutveckling

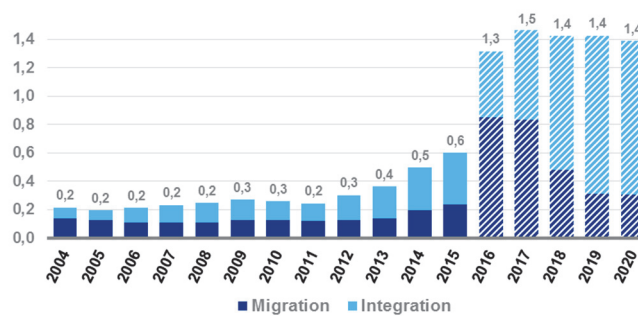
FINANSPOLITISKA RÅDET SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

- **Utgifterna ökar snabbt inom flera områden, bl.a. migration och sjukförsäkring**
 - Tillfälliga öknings i migrationsutgifter behöver inte finansieras på kort sikt

Ökade migrationsutgifter

Statliga utgifter för migration och integration under UO8 och UO13

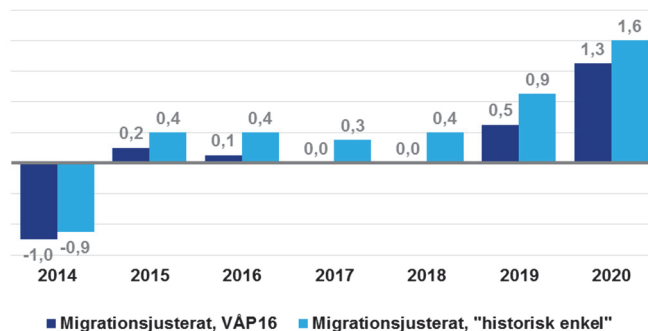
Utfall och prognos, % av BNP – migration "netto" inkl. biståndssavräkningar för asylmottagandet

Not: Baserat på VAP16.
Källa: Finansdepartementet.

Migrationsjusterat sparande

Strukturellt sparande, offentlig sektor
Procent av BNP

Finansdepartementet

Regeringen hanterar kostnadsutvecklingen

Kommentarer:

- **Kraftig ökning av asylsökande 2015 innebär temporärt förhöjda utgifter**
 - Tillfälliga migrationskostnader påverkar dock inte den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna och bör därför inte mötas av motsvarande åtstramningar
 - Regeringens åtgärder på migrationsområdet har inneburit färre asylsökande till Sverige
- **Regeringen återkommer med ytterligare åtgärder för att begränsa utgiftsutvecklingen på olika områden**
 - Åtgärdsprogram sjukförsäkring
 - Remitterat förslag för medfinansiering vid längre sjukskrivningar
 - Återkommer kring ytterligare besparingar, främst på migrationsområdet

Finansdepartementet

AGENDA

- Inledning
- **Kommentarer till övergripande slutsatser**
 - Arbetsmarknad och integration
 - Infrastruktur
 - **Finanspolitik**
 - Mål
 - **Tak**

Finansdepartementet

3 Finanspolitik

Utgiftstaket

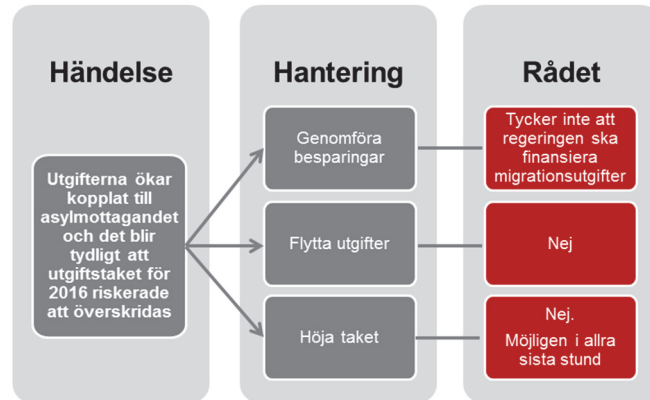
FINANSPOLITISKA RÅDET SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

- **Utgifter bör inte flyttas mellan år för att klara utgiftstaket**
- **Men taken borde inte heller ha höjts**

Finansdepartementet

Utgiftstaket (forts.)

Utgiftstaket (forts.)

- **Taket har en tydligt begränsande effekt på finanspolitiken**
- **Regeringen vidtog i vintras åtgärder med anledning av de ökade utgifterna**
 - Sådana åtgärder har använts också av tidigare regeringar, t.ex. 2009 och 2002
- **Att höja taket hade försvagat ramverkets ställning**
- **Regeringen har också agerat för att minska antalet personer som söker asyl i Sverige**

Kommentar till Finanspolitiska rådets rapport

Finansminister Magdalena Andersson
Finansutskottet
24 maj 2016

Finansdepartementet

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2013/14
2013/14:RFR1	SOCIALUTSKOTTET Etisk bedömning av nya metoder i vården – en uppföljning av landstingens och statens insatser	
2013/14:RFR2	KULTURUTSKOTTET Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	
2013/14:RFR3	KULTURUTSKOTTET En bok är en bok är en bok? – en fördjupningsstudie av e-böckerna i dag	
2013/14:RFR4	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om funktionshindersperspektiv i kulturarvet	
2013/14:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Hela resan hela året! – En uppföljning av transportsystemets tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	
2013/14:RFR6	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om ändring av riksdagens beslut om höjd nedre skiktgräns för statlig inkomstskatt	
2013/14:RFR7	SKATTEUTSKOTTET Inventering av skatteforskare 2013	
2013/14:RFR8	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Ett förlängt arbetsliv – forskning om arbetstagarnas och arbetsmarknadens förutsättningar	
2013/14:RFR9	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vårdnadsbidrag och jämställdhetsbonus	
2013/14:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Subsidiaritet i EU efter Lissabon	
2013/14:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Utvärdering av skattelättnader för utländska experter, specialister, forskare och andra nyckelpersoner	
2013/14:RFR12	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om PISA-undersökningen	
2013/14:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna kunskapsseminarium om icke smittsamma sjukdomar – ett ökande hot globalt och i Sverige (onsdagen den 4 december 2013)	
2013/14:RFR14	KULTURUTSKOTTET För, med och av – en uppföljning av tillgängligheten inom kulturen	
2013/14:RFR15	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om OECD:s handlingsplan mot skattebaseroering och vinstförflyttning	
2013/14:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Framtidens flyg	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2013/14
2013/14:RFR17	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Översyn av ändringar i offentlighets- och sekretesslagstiftningen 1995–2012	
2013/14:RFR18	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna kunskapsseminarium om socialtjänstens arbete med barn som far illa	
2013/14:RFR19	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets seminarium om utbildning för hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande	
2013/14:RFR20	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning För, med och av – en uppföljning av tillgänglighet inom kulturen	
2013/14:RFR21	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 1: Skrivbordsstudie om autonomi- och kvalitetsreformerna	
2013/14:RFR22	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 2: Intervjuundersökning med rektorer	
2013/14:RFR23	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets hearing om framtidens luftfart – Har vi luft under vingarna?	
2013/14:RFR24	JUSTITIEUTSKOTTET Offentlig utfrågning med anledning av EU-domstolens dom om datalagringsdirektivet	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2014/15
2014/15:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Stöd till lokala åtgärder mot övergödning	
2014/15:RFR2	TRAFIKUTSKOTTET Hållbara analyser? Om samhällsekonomiska analyser inom transportsektorn med särskild hänsyn till hållbar utveckling	
2014/15:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning om järnvägens vägval	
2014/15:RFR4	FÖRSVARsutskottet Blev det som vi tänkt oss? En uppföljning av vissa frågor i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009	
2014/15:RFR5	UTBILDNINGsutskottet Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Huvudrapport	
2014/15:RFR6	UTBILDNINGsutskottet Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 3: Enkätundersökning till studieansvariga	
2014/15:RFR7	UTBILDNINGsutskottet Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 4: Den fallstudiebaserade undersökningens första fas	
2014/15:RFR8	TRAFIKUTSKOTTET Seminarium om samhällsekonomiska analyser	
2014/15:RFR9	TRAFIKUTSKOTTET Sjöfartsnäringen och dess konkurrenskraft	
2014/15:RFR10	SKATTEUTSKOTTET Skattebefriade bränslen i industriella processer, så kallade råvarubränslen	
2014/15:RFR11	UTBILDNINGsutskottet Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om idrott och fysisk aktivitet i skolan – ett sätt att stärka inlärning och hälsa	
2014/15:RFR12	KONSTITUTIONsutskottet Konstitutionsutskottets hearing om journalisters och medie-redaktioners säkerhet och arbetsförutsättningar	
2014/15:RFR13	SOCIALFÖRSÅKRINGSUTSKOTTET Finsam – en uppföljning av finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser	
2014/15:RFR14	SOCIALFÖRSÅKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsam – finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser	
2014/15:RFR15	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om internationellt samarbete mot skatteflykt	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2014/15
2014/15:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET OCH UTRIKESUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett handelsavtal mellan EU och USA (TTIP)	
2014/15:RFR17	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om unga vuxnas möjlighet att finansiera ett eget boende	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2015/16
2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning	
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015	
2015/16:RFR3	FÖRSVARSKOTTET Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor	
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen	
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015	
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015	
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015	
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskatteshöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter	
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna	
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön	
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen	
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016	
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter	
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning	
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2015/16
2015/16:RFR16	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation	
2015/16RFR17	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film	
2015/16RFR18	UTBILDNINGSUTSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen	
2015/16RFR19	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige	
2015/16RFR20	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om utvärderingen av penningpolitiken 2010-2015 12 maj 2015	